

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

Ekonomický význam sektoru služeb: srovnání České republiky a Francie

Bakalářská práce

Studijní program: B6208 – Ekonomika a management
Studijní obor: 6208R175 – Ekonomika a management služeb
Autor práce: **Eva Richtáriková**
Vedoucí práce: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Economics

Economic Importance of Services: Comparison of the Czech Republic and France

Bachelor thesis

Study programme: B6208 – Economics and Management
Study branch: 6208R175 – Economics and Management of Services
Author: **Eva Richtáriková**
Supervisor: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva Richtáriková**
Osobní číslo: **E14000190**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Ekonomika a management služeb**
Název tématu: **Ekonomický význam sektoru služeb: srovnání České republiky a Francie**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů
2. Charakteristika sektoru služeb a jeho struktury
3. Porovnání výkonnosti terciárního sektoru České republiky a Francie
4. Analýza příčin rozdílů ve významu terciárního sektoru pro vybrané ekonomiky
5. Formulace závěrů a zhodnocení výzkumných předpokladů

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **30 normostran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JENSEN, J. Bradford. Global trade in services: fear, facts, and offshoring.

Washington: Peterson Institute for International Economics, 2011.

ISBN 978-0-88132-601-7.

OECD. OECD Statistics on International Trade in Services: Detailed Tables by Partner Country [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development Publishing, 2016. ISBN 978-92-6424-824-3.

Dostupné z: <http://www.oecdilibrary.org>.

SCHWAB, Klaus. The Global Competitiveness Report 2015-2016.

Geneva: World Economic Forum, 2015. ISBN 978-92-95044-99-9.

TUČKOVÁ, Zuzana. Ekonomika služeb. Praha: Wolters Kluwer, 2013.

ISBN 978-80-7478-006-6.

WOKOUN, René. Konkurenceschopnost regionů Evropské unie a České republiky. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2012.

ISBN 978-80-7414-534-6.

Databáze článků ProQuest (<http://knihovna.tul.cz/>).

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

Katedra ekonomie

Konzultant bakalářské práce:

prof. Ing. Jiří Fárek, CSc.

Katedra ekonomie

Datum zadání bakalářské práce: **31. října 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. května 2018**

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Anotace

Cílem této bakalářské práce je identifikovat hlavní příčiny a odhalit důvody, které vedou k odlišnému významu a postavení terciárního sektoru v ekonomice České republiky, ve srovnání s Francií. Práce vychází z předpokladu, že postavení sektoru služeb v České republice je ve srovnání s Francií slabší. Je provedena analýza ukazatelů, které by mohly objasnit hlavní příčiny rozdílů. První část práce se zabývá teoretickými východisky, tedy terciárním sektorem. Další část hodnotí zvláště výkonnost české a francouzské ekonomiky, se zaměřením právě na sektor služeb. Aplikační část kvalifikuje rozdíly v ekonomickém postavení terciárního sektoru v obou zemích podle podílu sektoru služeb na HDP velikosti a zaměstnanosti a zkoumá příčiny těchto rozdílů analýzou průměrné mzdy vyplácené ve službách, podíl cestovního ruchu u exportu služeb České republiky a Francie. Práce došla k závěru, že význam terciárního sektoru pro Francii je mnohem větší než pro Českou republiku, zejména proto, že průměrné mzdy v sektoru služeb jsou ve Francii absolutně i relativně mnohem vyšší, než v České republice a cestovní ruch zaujímá ve Francii mnohem významnější pozici v národním hospodářství, než je tomu v Česku.

Klíčová slova

Česká republika, Francie, HDP, mzdy, terciární sektor, zaměstnanost

Annotation

The aim of this bachelor thesis is to identify the main causes and reasons leading to different importance of the tertiary sector in the Czech Republic's economy in comparison with France. The thesis supposes that the tertiary sector in the Czech Republic is not as significant as the tertiary sector in France. Analysis of chosen indicators is performed, expecting to clarify the main causes of mentioned differences. First part contains theoretical background of tertiary sector. Next part evaluates the productivity of Czech and French economies separately, focusing specifically on the tertiary sector. The practical part determines the differences in economical position of tertiary sector in both countries according to share of the tertiary sector on total GDP and employment. Furthermore, it examines causes of such differences by analyzing the average wage paid in the tertiary sector and share of tourism on export of services in the Czech Republic and France. The thesis concludes that the importance of the tertiary sector for France is higher than for the Czech Republic, especially because the average wages in services are both absolutely and relatively higher in France than in the Czech Republic and because the tourism in France has much more important position in the national economy than in the Czech Republic.

Key Words

Czech Republic, employment, France, GDP, tertiary sector, wages

Obsah

Seznam zkratk	8
Seznam tabulek	9
Seznam obrázků	10
Úvod	12
1. Charakteristika sektoru služeb	13
1.1 Klasifikace služeb	16
1.2 Historický vývoj služeb	19
1.3 Význam služeb	19
1.4 Ukazatele hodnocení výkonnosti ekonomiky	20
2. Výkonnost ekonomiky České republiky	22
2.1 Vývoj ekonomické výkonnosti České republiky	22
2.1.1 Vývoj hrubého domácího produktu	22
2.1.2 Vývoj hrubé přidané hodnoty	24
2.2 Zaměstnanost a nezaměstnanost	25
2.2.1 Vývoj zaměstnanosti v sektoru služeb	29
2.3 Cestovní ruch České republiky	34
3. Ekonomika Francie	38
3.1 Vývoj ekonomiky Francie	38
3.1.1 HDP a hospodářský růst	39
3.1.2 Nezaměstnanost a trh práce	41
3.2 Terciární sektor Francie	42
3.2.1 Cestovní ruch ve Francii	42
4. Obchodní a ekonomická spolupráce České republiky a Francie	46
4.1 Dovoz a vývoz mezi Českou republikou a Francií	46
4.2 Vzájemné investice mezi Českou republikou a Francií	48
5. Rozdíly a jejich příčiny ve významu terciárního sektoru pro ČR a Francii	49
Závěr	56
Seznam použité literatury	58

Seznam zkratek

CR	Cestovní ruch
CZK	Česká koruna
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie (European Union)
EUR	Euro
GDP	Hrubý domácí produkt (Gross Domestic Product)
HDP	Hrubý domácí produkt
NACE	Klasifikace ekonomických činností (<i>Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne</i>)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
USD	Americký dolar (United States Dollar)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě, v letech 2000–2015 (v běžných cenách)	25
Tabulka 2: Změny měr zaměstnanosti v primárním, sekundárním a terciárním sektoru v ČR, v letech 1993-1999 (v %)	26
Tabulka 3: Změny měr zaměstnanosti v primárním, sekundárním a terciárním sektoru v ČR, mezi lety 2000–2015	26
Tabulka 4: Počet zaměstnaných v jednotlivých odvětvích sektoru služeb v ČR (v tisících pracujících)	31
Tabulka 5: Průměrná mzda v jednotlivých odvětví sektoru služeb v ČR, od roku 2010 do roku 2016 (v tis. Kč).....	32
Tabulka 6: Vývoj makroekonomických indikátorů Francie (v %).....	38
Tabulka 7: Struktura zaměstnanosti ve Francii v letech 1980 a 2015 v %.....	41
Tabulka 8: Podíl služeb ve Francii na HDP 1965-2016 v %	42
Tabulka 9: Celková aktiva největších francouzských bank za rok 2016 (v mil. EUR).....	42
Tabulka 10: Bilance obchodní výměny mezi Českou republikou a Francií (v mil. eur)....	46
Tabulka 11: Vzájemná výměna České republiky a Francie v oblasti služeb (v mil. Kč)....	47
Tabulka 12: Počet zaměstnaných Čechů a Francouzů v jednotlivých odvětví sektoru služeb, dle členění NACE, mezi lety 2008–2016 (v tisících).....	50
Tabulka 13: Celkový export a export služeb ČR a Francie do zemí EU, v letech 2012-2015 (v tis. eur).....	51
Tabulka 14: Průměrná roční mzda obyvatel ČR a Francie v letech 2000–2016 (v USD) ..	52
Tabulka 15: Průměrná měsíční mzda v jednotlivých odvětvích sektoru služeb v ČR a Francii za roky 2010, 2014 a 2016 (v EUR).....	53

Seznam obrázků

Obrázek 1: HDP v ČR v letech 1991-2016	23
Obrázek 2: Podíl sektoru služeb na celkovém HDP ČR, mezi lety 1993–2016 (v %).....	23
Obrázek 3: HDP a hrubá přidaná hodnota v ČR (v mld. korun, ceny roku 2012)	24
Obrázek 4: Struktura ekonomiky ČR z hlediska hrubé přidané hodnoty, v letech 1990 a 2014	25
Obrázek 5: Změny měř zaměstnanosti v primárním, sekundárním a terciárním sektoru v ČR, mezi lety 1993-2015	27
Obrázek 6: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR, mezi lety 1990-2017 (v %)	28
Obrázek 7: Vývoj míry zaměstnanosti ve službách v ČR, mezi lety 1990–2014	30
Obrázek 8: Počet zaměstnaných obyvatel ČR v sektoru služeb, dle klasifikace NACE, v letech 1993-2015 (v tis.).....	32
Obrázek 9: Podíl CR na celkovém HDP ČR, mezi lety 2007-2017 (v%).....	34
Obrázek 10: Počet turistů navštěvujících ČR, mezi lety 2007-2016.....	35
Obrázek 11: Podíl pracujících osob v CR, na celkové zaměstnanosti v ČR, mezi lety 2007-2017 (v %)	36
Obrázek 12: Podíl zaměstnaných osob v CR ČR, podle odvětví v roce 2016	37
Obrázek 13: Meziroční růst HDP ve Francii 1950-2015 (v %).....	40
Obrázek 14: Podíl terciárního sektoru na HDP Francie, mezi lety 1990–2015 (v %)	40
Obrázek 15: Počet turistů, kteří navštívili Francii mezi lety 1996–2015	44
Obrázek 16: Podíl CR na HDP Francie, mezi lety 2007-2016 (v %).....	44
Obrázek 17: Podíl pracujících osob v CR, na celkové zaměstnanosti Francie, mezi lety 2007-2016 (v %).....	45
Obrázek 18: Podíl terciárního sektoru na HDP Francie a ČR, mezi lety 1990–2015	49
Obrázek 19: Podíl celkově zaměstnaných obyvatel ČR a Francie v sektoru služeb mezi lety 1990–2015	50
Obrázek 20: Podíl exportu služeb na celkovém exportu ČR a Francie do zemí EU, v letech 2012–2015 (v %)	52
Obrázek 21: Počet turistů, kteří navštívili Francii mezi lety 1996–2015	54
Obrázek 22: Podíl CR na celkovém HDP ČR a Francie, mezi lety 2007-2016 (v %)	55

Obrázek 23: Podíl počtu pracujících osob v CR, na celkové zaměstnanosti ČR a Francie, mezi lety 2007-2016 (v %) 55

Úvod

Terciární sektor, nebo také sektor služeb, tvoří společně se sekundárním a primárním sektorem tři základní hospodářské sektory. V současnosti se jedná o nejdynamičtější složku hospodářství. Jeho podíl na celku zpravidla odráží vyspělost země. Od 90. let podíl terciárního sektoru na celkovém hospodářství rozvinutých ekonomik značně roste. V současné době žijeme v ekonomice vědomostí a ve společnosti, která je založena na informacích a službách. Zpracovatelský průmysl, ani zemědělství nehraje tak velkou roli jako v minulosti. Zaměstnanost ve službách roste na úkor ostatních sektorů ekonomiky, a postupně tak dochází k terciarizaci výrobní sféry.

Tato práce si klade za cíl identifikovat hlavní příčiny a objasnit důvody, které vedou k odlišnému významu a postavení terciárního sektoru v ekonomikách České republiky a Francie.

Hypotézu pro tuto bakalářskou práci jsem si stanovila takto: Postavení sektoru služeb v České ekonomice je ve srovnání s Francií slabší, služby tvoří menší podíl na českém HDP i na zaměstnanosti. Hlavní příčinou rozdílu mezi oběma zeměmi je výše průměrných mezd vyplácených v terciárním sektoru.

Bakalářská práce se dělí do tří základních částí. V první části se zabývám základní charakteristikou sektoru služeb, jeho členěním, vlastnostmi a strukturou. Druhá část je věnována porovnání výkonnosti terciárního sektoru České republiky a Francie. Následuje třetí část, analýza rozdílů ve významu terciárního sektoru pro vybrané ekonomiky a identifikuje příčiny těchto rozdílů. V této části analyzuji podíl služeb na HDP obou ekonomik, dále zaměstnanost a průměrné mzdy v sektoru služeb, význam cestovního ruchu a v neposlední řadě export služeb obou ekonomik. Závěr shrnuje dosažené poznatky a vyhotovuje výzkumnou hypotézu.

1. Charakteristika sektoru služeb

Terciární sektor je jeden ze tří základních hospodářských sektorů.

- Primární sektor se zabývá výrobou, která je úzce spjata s využíváním přírodních zdrojů, to jsou činnosti jako zemědělství, hornictví, lesnictví a rybolov.
- Sekundární sektor zahrnuje ty činnosti, při nichž se přírodní produkty přetvářejí, či zpracovávají. Patří sem zpracovatelský průmysl, výroba a stavebnictví.
- Terciární sektor, pro tuto práci stěžejní, se nezabývá výrobou hmotných statků, ale službami. (CAMERON, R., 1996)

Existují však také úvahy o vyčlenění kvartérního a někdy dokonce kvintárního sektoru ekonomiky. Ty dříve spadaly pod sektor terciární, ovšem v moderních ekonomikách jsou samostatné.

- Kvartérní sektor je založen na vysoké vzdělanosti a vyžaduje vysoce kvalifikované pracovníky. Tento sektor se rozrůstá především v nejvyspělejších zemích. Snaží se o vytváření nových odvětví, o produkci inovativních služeb. Řadí se sem například veřejná správa, justice, ochrana životního prostředí, vzdělávání, sociální služby a další.
- Kvintární sektor je sektor rozvojových služeb, tedy služeb, které dynamizují ekonomický růst, a to s důrazem na jeho rozvoj. Patří sem služby, které se snaží uchovávat a kultivovat lidský potenciál, tedy zejména věda a výzkum. (URBAN, J., 2006; MANAGEMENT, 2013)

V dřívějších dobách se lidstvo zabývalo především sektorem primárním, tedy zemědělstvím. Bylo tomu tak proto, že produktivita byla na tak nízké úrovni, že kvůli nutnosti přežití, byla nutná především výroba potravin. S růstem produktivity, bylo pro výrobu základních lidských potřeb, potřeba čím dál méně pracovníků. Ti pracovníci, kteří nadále nebyli potřeba v zemědělství, se mohli začít věnovat jiným činnostem. Tak začal proces industrializace a počet pracovníků v sekundárním sektoru se razantně zvyšoval na úkor sektoru primárního. Další strukturální změna už se týká přechodu od výroby zboží ke službám. Tato změna byla zapříčiněna zvyšováním příjmů, zvyšující se poptávkou po veškerém zbožím, změnám

v technologiích a dalším, o kterých hovoří kapitola o historii služeb. Podstatná je však terciarizace výrobní sféry, což je proces charakteristický nárůstem zaměstnanosti ve službách na úkor ostatních sektorů ekonomiky. (CAMERON, R., 1996)

Terciární sektor představuje významnou část národního hospodářství moderních ekonomik, ve vyspělých zemích vytváří cca 60 % HDP, přičemž tento podíl stále roste. (MANAGEMENTMANIA.COM, 2011)

„Služba je jakákoliv činnost nebo výhoda, kterou jedna strana může nabídnout druhé straně, je v zásadě nehmotná a jejím výsledkem není vlastnictví. Produkce služby může, ale nemusí být spojena s hmotným produktem.“ (KOTLER, A., 2004 IN JANEČKOVÁ, L., 2000 STR. 12). Podle Macmillanova slovníku moderní ekonomie (1995 in TUČKOVÁ, Z., 2013) se službou rozumí každý úkon, kterému předchází poptávka a jehož cena je vymezena na příslušném trhu. Služby jsou většinou nehmotné a nepřenositelné statky, k jejichž spotřebě dochází v okamžiku jejich výroby. Slovník mezinárodního podnikání (1995 in TUČKOVÁ, Z., 2013) uvádí, že služby jsou hospodářskou aktivitou, která poskytuje nezbytné věci k provozování, udržování nebo k opravám činností.

Většina autorů se v zásadě shoduje na základních vlastnostech služeb:

- nehmotnost;
- neoddělitelnost;
- heterogenita;
- pomíjivost;
- nemožnost vlastnictví;
- obtížná vyjádřitelnost hodnoty. (VAŠTÍKOVÁ, M., A JANEČKOVÁ, L., 2001; MICHALOVÁ A ŠUTEROVÁ, 2004; BRYSON A DANIELS, 2007 in TUČKOVÁ, Z., 2013)

Nehmotnost je nejzákladnější vlastnost služeb. Dle VAŠTÍKOVÉ, M. a JANEČKOVÉ, L. (2001 in TUČKOVÁ, Z., 2013) služba není fyzická a nelze ji vyzkoušet, vyměnit, zákazník k ní nemůže nijak přivonět, ochutnat ji. Při pořizování služby není možnost prohlédnutí jejího designu, velikosti, tvaru. Služba zákazníkovi vytváří pouze pomyslnou představu o

sobě samé. Zákazník se při nákupu služby vystavuje riziku, protože není schopen dostatečně zhodnotit výkon služby od někoho jiného.

Neoddělitelností je myšleno, že u mnoha služeb probíhá jejich produkce a spotřeba ve stejný okamžik, v důsledku toho obvykle nevznikají žádné zásoby. Nedílnou součástí poskytování služeb je zákazník. V jednom případě jde služba za zákazníkem, například roznos pošty, opravy, údržba. V druhém případě jde zákazník za službou, jedná se například o opravy aut, kdy zákazník musí do autoservisu, nebo jde zákazník například k holiči. (MICHALOVÁ A ŠUTEROVÁ, 2004 in TUČKOVÁ, Z., 2013)

Heterogenita neboli proměnlivost služeb, souvisí především s kvalitou služeb. U poskytování služeb jsou lidé, zákazníci a poskytovatelé, přičemž jejich chování nelze předvídat. (GABBOT A HOGG, 1998) Díky nehmotnosti a heterogenitě služby se služby dají jen zřídka kdy patentovat, v důsledku toho je možné se setkat s franchisingem některých služeb, například u nabídek rychlého občerstvení. Vzhledem k heterogenitě služeb je vstup na trh služeb snadnější, ale je zde větší konkurence. (VAŠTÍKOVÁ, M. A JANEČKOVÁ, L., 2001 in TUČKOVÁ, Z., 2013)

Pomíjivost vychází z faktu, že služba se nedá odložit, jedná se například o zmeškání letadla. Zákazník službu kupuje ve chvíli, kdy je k dispozici, není možné ji skladovat, či přemísťovat. (MICHALOVÁ A ŠUTEROVÁ, 2004 in TUČKOVÁ, Z., 2013)

V případě pořízení služby má kupující jen dočasnou možnost vlastnictví služby. Neschopnost vlastnit službu souvisí s její nehmotností a nezničitelností. Zákazník při nákupu služby nezíská výměnou za své peníze žádné vlastnictví, kupuje si pouze právo na poskytnutí služby. (VAŠTÍKOVÁ, M. A JANEČKOVÁ, L., 2001 in TUČKOVÁ, Z., 2013)

Obtížná vyjádřitelnost hodnoty spočívá v tom, že zákazníci různorodě hodnotí kvalitu služby, proto musí její provozovatel zjišťovat, jakou hodnotu služba přináší jeho zákazníkům. (TUČKOVÁ, Z., 2013)

1.1 Klasifikace služeb

Terciární sektor je velmi rozsáhlý a obsahuje velké množství různých činností, také v něm působí hodně typů společností. (JANEČKOVÁ, L., 2000)

Jak uvádí MISAŘ, M. (1971) struktura sektoru služeb je velmi různorodá, z toho důvodu, vyžaduje další, podrobnější třídění. Zároveň je ale jasné, že každé další členění bude vzhledem k různorodosti velice problematické.

Dle JANEČKOVÉ, L., (2000) je nejjednodušší členění služeb podle odvětví příslušnosti. Jedná se například o dopravu, telekomunikaci, ubytovací a hotelové služby, finanční, pojišťovací a bankovní služby, poradenské a advokátní služby, opravárenské a osobní služby. Existují i další odvětví služeb, která jsou ale zaměřena více na člověka, může se jednat o zdravotnické, vzdělávací, kulturní a sociální služby. Bylo by možné najít i další odvětví vzhledem k různorodosti služeb, na které, se všichni autoři shodují.

Kvůli obtížnosti přiřazení všech služeb do několika málo skupin bylo vytvořeno mnoho základů pro klasifikace služeb. Zde jsou uvedeny nejčastěji používané skupiny služeb:

- tržní versus netržní služby;
- věcné a osobní služby;
- přímé a nepřímé služby;
- nutné a luxusní. (JANEČKOVÁ, L., 2000; MISAŘ, M., 1971)

Tržní versus netržní služby od sebe oddělují služby, za které se platí penězi, a služby, které díky sociálnímu a ekonomickému prostředí představují výhody, které se musí za pomoci netržních mechanismů rozdělovat. Je možné sem zařadit například veřejné služby, které jsou produkovány vládou, místní správou, či neziskovou organizací. V případě těchto služeb spotřebitel neplatí žádný poplatek, případně může platit ceny, které jsou však dotovány státem. Rozřazení služeb do kategorií tržních a netržních služeb závisí na ekonomickém, sociálním, technologickém a politickém prostředí, i přes to by ale toto rozřazení mělo být jednoznačné. (JANEČKOVÁ, L., 2000)

U věcných a osobních služeb je kritériem rozlišování existence či neexistence důvěry mezi poskytovatelem a spotřebitelem dané služby. V případě věcných služeb je spotřebitelům poskytována například doprava, která je určena pro celý anonymní trh. Kdežto v případě osobních služeb, jako je například obhájce, je služba poskytována konkrétnímu spotřebiteli na základě jeho důvěry v poskytovatele služeb. (MISAŘ, M., 1971)

Přímé a nepřímé služby se liší v tom, komu daná služba slouží. Přímé služby slouží bezprostředně konečnému spotřebiteli, například obhájci. Naproti tomu nepřímé služby slouží poskytovatelům přímých služeb. (MISAŘ, M., 1971)

Nutné a luxusní služby jsou závislé na příjmové pružnosti vzhledem k poptávce či ceně služby. Luxusní služby mají zpravidla vysoce elastickou poptávku, oproti tomu nutné služby ji mají nízkou. Problémem je ale rozlišování nutných a luxusních služeb. (MISAŘ, M., 1971)

Jako další způsob dělení služeb je možné použít klasifikaci CZ-NACE, která dělí veškeré ekonomické činnosti do 21 kategorií. Samotný terciární sektor se v této klasifikaci dělí na následujících 15 kategorií:

G – velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel;

H – doprava a skladování;

I – ubytování, stravování a pohostinství;

J – informační a komunikační činnost;

K – peněžnictví a pojišťovnictví;

L – činnosti v oblasti nemovitostí;

M – profesní, vědecké a technické činnosti;

N – administrativní a podpůrné činnosti;

O – veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení;

P – vzdělání;

Q – zdravotní a sociální péče;

R – kulturní, zábavné a rekreační činnosti;

S – ostatní činnosti;

T – činnosti domácností;

U – činnosti ex-teritoriálních organizací a orgánů.

Tyto kategorie se následně člení na podkategorie, které jsou číselně označeny od 01 do 99. Konkrétně terciární sektor obsahuje pod 15 kategoriemi 55 podkategorií, od čísla 45 do 99. (NACE.CZ, 2017)

Kromě klasifikace CZ-NACE je nutné zmínit i další klasifikace. CZ-CPA je klasifikace, která se zabývá členěním produkce. Klasifikace CZ-NACE a CZ-CPA na sebe navazují, což je vidět na jejich velmi podobné struktuře členění. Další klasifikace CZ-COPNI se zabývá tříděním služeb neziskových institucí sloužících domácnostem. (KLASIFIKACEPRODUKCE.CZ, 2015; CZSO.CZ, 2014) Poslední klasifikaci, kterou práce zmiňuje, je Statistika platební bilance, která podrobně členění služby do 42 ukazatelů.

1 – 3 BÚ-sluzby (Net, Credit, Debet)

4 – 6 BÚ-sluzby - Výrobní služby u cizích fyzických vstupů (Net, Credit, Debet)

7 – 9 BÚ-sluzby - Opravy a údržba (Net, Credit, Debet)

10 – 12 BÚ-sluzby – Doprava (Net, Credit, Debet)

13 – 15 BÚ-sluzby - Cestovní ruch (Net, Credit, Debet)

16 – 18 BÚ-sluzby - Stavební práce (Net, Credit, Debet)

19 – 21 BÚ-sluzby - Pojišťovací služby a penzijní financování (Net, Credit, Debet)

22 – 24 BÚ-sluzby - Finanční služby (Net, Credit, Debet)

25 – 27 BÚ-sluzby - Poplatky za využívání duševního vlastnictví (Net, Credit, Debet)

28 – 30 BÚ-sluzby - Telekomunikační služby, služby v oblasti počítačů a informační služby (Net, Credit, Debet)

31 – 33 BÚ-sluzby - Ostatní podnikatelské služby (Net, Credit, Debet)

34 – 36 BÚ-sluzby - Osobní, kulturní a rekreační služby (Net, Credit, Debet)

37 – 39 BÚ-sluzby - Výrobky a služby vládních institucí (Net, Credit, Debet)

40 – 42 BÚ-sluzby - Služby nezařazené (Net, Credit, Debet)

Tato bilance představuje statistický výkaz, který pro daný stát systematicky zachycuje ekonomické transakce, které jsou provedeny mezi rezidenty a nerezidenty za určité časové období. Oproti ostatním členěním služeb, tato bilance tvoří klíčovou statistiku, dle které lze hodnotit vnější ekonomickou rovnováhu země. Díky ní, je také možné krátkodobě předvídat kapacitu trhu dané země. (ČNB, 2008)

Pro účely této práce se vždy využívá členění podle klasifikace NACE.

1.2 Historický vývoj služeb

Vnímání služeb, jako část národního hospodářství se v průběhu dějin výrazně změnilo. Jedni z prvních ekonomů, fyziokrati, kteří působili během 18. století, brali služby a výrobu zboží pouze jako spotřebovávání zemědělských přebytků, přitom dnešní ekonomové s nimi počítají jako s produktivními aktivitami, které vytvářejí národní důchod. Odpůrcem fyziokratů byl Adam Smith (18. století), autor Pojednání o podstatě a původu bohatství národů (1776), podle které služby nevytváří žádnou přidanou hodnotu. Služby byly v této knize popsány jako neproduktivní a neplodné, protože jsou spotřebovávány ihned v okamžiku jejich vytvoření. Další, kdo se službami zabýval, byl v první třetině 19. století Jean Baptiste Say, který tvrdil, že pokud jsou činnosti, užitečné a poskytují uspokojení spotřebitele, jsou produktivní. Například lékař, který spotřebitele uspokojí tím, že ho vyléčí. Tím pádem zemědělství, výroba a obchod by se měly, považovat za rovnocenné obory lidské činnosti. Kriticky na sektor služeb pohlíží německý filosof a kritik klasické ekonomie Karel Marx, který rozděloval ekonomické sektory na produktivní a neproduktivní. Toto rozdělení převzala do praxe centrálně plánovaná ekonomika, což mělo za důsledek podceňování celého sektoru a jeho zaostání o desítky let za vývojem v rozvinutých tržních ekonomikách. Až na počátku 20. století jeden ze zakladatelů neoklasické ekonomie a představitel cambridgeské školy, Alfred Marshall uvedl, že veškeré činnosti produkují služby a tím uspokojují potřeby spotřebitelů. Z novodobých názorů převážně vyplývá, že jediný rozdíl mezi zbožím a službami je to, že služba nevede ke změně formy zboží. (TUČKOVÁ, Z., 2013)

1.3 Význam služeb

Díky změně struktury národního hospodářství a jejího odklonu od průmyslové výroby na přelomu 80. a 90. let 20. století, je možné zaznamenat rozvoj terciárního sektoru. V 90. letech měla Česká ekonomika více než čtyřicetiprocentní podíl ve zpracovatelském průmyslu. Oproti tomu v roce 2010 se na tvorbě HDP výroba podílela pouze necelými třiceti šesti procenty a velký nárůst zaznamenal sektor služeb, na více než čtyřicet šest procent. Pro

Českou republiku by to mělo znamenat, že se přibližuje ostatním vyspělým ekonomikám, protože čím více se služby podílejí na tvorbě HDP, tím vyspělejší trh obecně je. Tento vývoj se dále českým analytikům zamlouvá především proto, že klesá závislost Česka na poptávce ze zahraničí. (ČSÚ, 2015)

Pomalý přesun od výroby ke službám ekonomice prospívá v důsledku toho, že terciární sektor je mnohem stabilnější, a jak už bylo řečeno, není závislý na dovozu z ciziny. Navíc jsou služby vysoce pracovní náročné, takže dávají uplatnění mnoha lidem a klesá tak nezaměstnanost. (ČSÚ, 2015)

Služby jsou pro Českou republiku významné i z hlediska zaměstnanosti. V sektoru služeb totiž pracuje o zhruba půl milionu Čechů více, než tomu bylo před dvaceti lety. Dle českého statistického úřadu zaměstnanost ve službách vzrostla zhruba o 20 %. Na celkové zaměstnanosti se služby k roku 2014 podílely 59,2 %. I přes takto viditelný nárůst má Česká republika třetí nejnížší podíl sektoru služeb mezi zeměmi Evropské unie. V porovnání s Francií, jejíž podíl zaměstnanosti ve službách činí 75,5 % je rozdíl oproti České republice o zhruba 16,3 procentních bodů. Dle statistiků je hlavním důvodem zaostávání České republiky za řadou vyspělých zemí Evropské unie zejména podíl osob zaměstnaných ve zdravotnictví a sociální péči. V čem ale naopak Česko vyniká je doprava a skladování, v nichž je zaměstnán větší podíl Čechů, než je průměr Evropské unie. (ČSÚ, 2015)

1.4 Ukazatele hodnocení výkonnosti ekonomiky

Základním ukazatelem, který je využíván pro měření výkonnosti ekonomiky je hrubý domácí produkt. Ten vypovídá o hodnotě zboží a služeb, které byly za určité období vyprodukovány na území daného státu. Vyjadřuje se v peněžních jednotkách. Může se jednat o součet hodnoty spotřeby, investic, vládních nákupů a vývozu. Dynamiku hrubého domácího produktu je důležité znát pro určení fáze hospodářského cyklu. (ČSÚ, 2015)

Dalším ukazatelem je hrubá přidaná hodnota, která vyjadřuje tak zvaný čistý ukazatel výkonnosti ekonomiky. Hrubá přidaná hodnota zachycuje, jak se odvětví daří v průběhu času. Tento ukazatel lze definovat také jako rozdíl mezi čistým provozním ziskem a kapitálovými náklady.

K dalším důležitým ukazatelům hodnocení výkonnosti ekonomiky patří hrubý národní a disponibilní důchod. Tyto ukazatele berou v potaz přerozdělování finančních prostředků mezi domácí a zahraniční ekonomiku. (ČSÚ, 2015)

2. Výkonnost ekonomiky České republiky

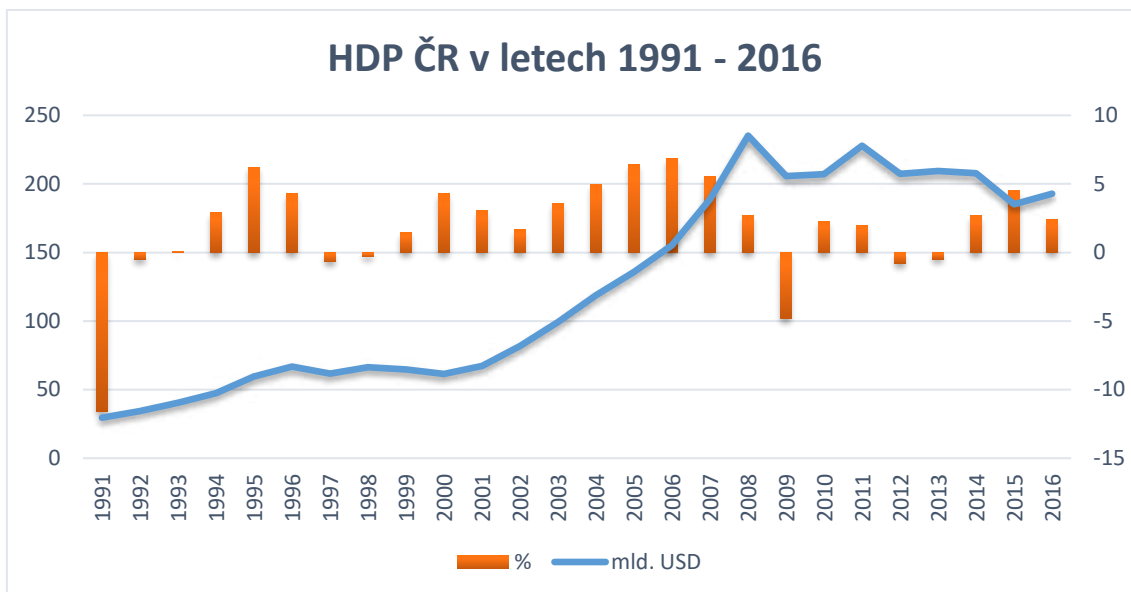
Existuje několik ukazatelů, pomocí kterých se měří a hodnotí výkonnost ekonomik. V dlouhodobém rozmezí, v případě této práce se jedná o období od roku 1990, do roku 2016. Kromě časového rozmezí se výkonnost ekonomiky hodnotí a rozlišuje i z hlediska sektorů, tedy primárního, sekundárního a pro tuto práci nejpodstatnějšího terciárního sektoru.

2.1 Vývoj ekonomické výkonnosti České republiky

Od roku 1990 do roku 2016 prošla česká ekonomika různými fázemi hospodářského vývoje. Jednalo se převážně o období růstu, tedy fáze vzestupné, a to především mezi lety 2004-2008. Česká ekonomika si ale stejně tak prošla i fázemi recese, například mezi lety 1991-1992, kdy ekonomika přecházela od centrálně plánovaného systému k tržnímu, a především tato změna způsobila pokles kupní síly obyvatelstva a propad HDP. Avšak od roku 1990 až do roku 2016 se HDP zvýšilo o polovinu, takže lze toto období považovat za velmi úspěšné, za období prosperity. (ČSÚ, 2015)

2.1.1 Vývoj hrubého domácího produktu

Roky 1991 a 1992 byly pro ekonomiku velkým šokem. HDP zaznamenal velký propad, zejména kvůli liberalizaci cen, po které následoval prudký pokles kupní síly obyvatelstva. Teprve až v roce 1995 se situace stabilizovala. Období mezi lety 1990-2016 se dá kromě hluboké recese v letech 1996-1998 a v roce 2008 označit za období dlouhodobého růstu. Za tuto prosperitu se vděčí zejména osamostatnění České republiky, dále velkému přílivu přímých zahraničních investic a také začlenění České republiky do prostoru Evropské unie. Na druhou stranu za posledních šest let Českou republiku poznamenala recese celkem dvakrát, a to v letech 2009 díky propadu zahraniční poptávky a v letech 2012-2013 díky propadu domácí poptávky. Celý vývoj HDP v České republice znázorňuje obrázek 1. (ČSÚ, 2015)

Obrázek 1: HDP v ČR v letech 1991-2016
 Zdroj: vlastní zpracování podle (OECD, 2016a)

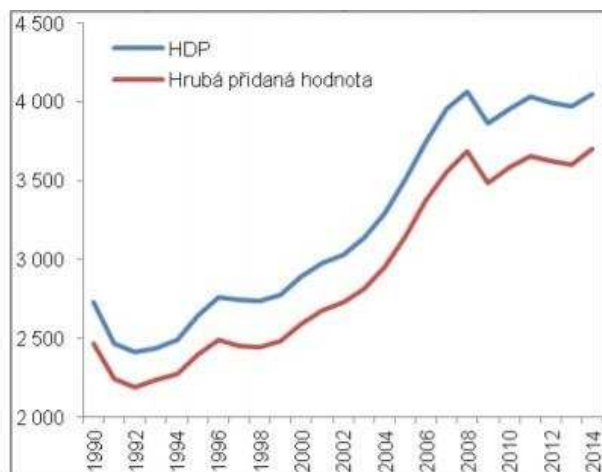
Obrázek 2 zachycuje podíl terciárního sektoru na celkovém HDP České republiky mezi lety 1993 až 2016. Z obrázku vyplývá, že podíl tohoto sektoru na celkovém HDP se od roku 1994 zvýšil o zhruba 4 %.

Obrázek 2: Podíl sektoru služeb na celkovém HDP ČR, mezi lety 1993-2016 (v %)
 Zdroj: (WB, 2016b)

2.1.2 Vývoj hrubé přidané hodnoty

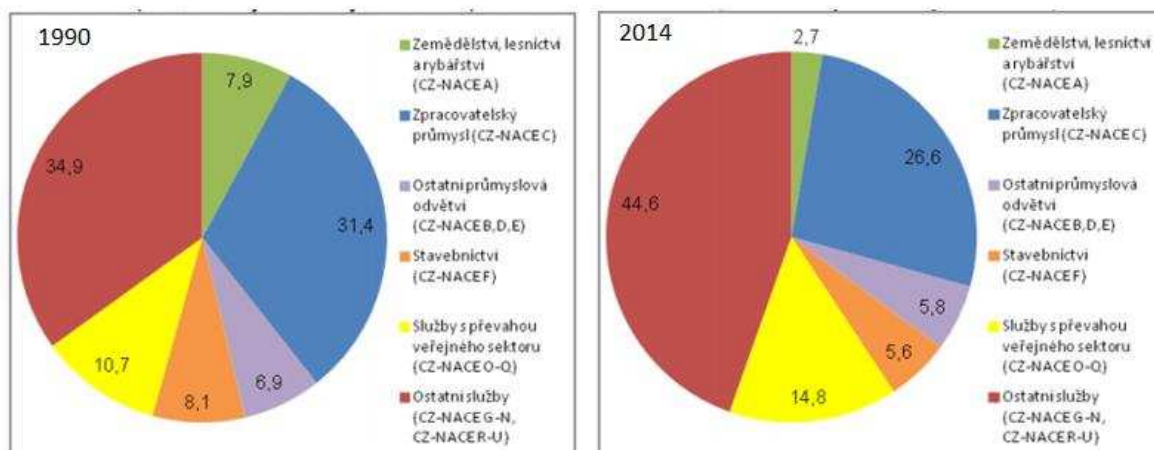
Vývoj ukazatele hrubé přidané hodnoty České republiky mezi lety 1991 a 2014 je velice podobný vývoji hrubého domácího produktu, jak je možné vidět na obrázku 3.

Obrázek 3: HDP a hrubá přidaná hodnota v ČR (v mld. korun, ceny roku 2012)
Zdroj: (ČSÚ, 2015)

Co se týká struktury růstu hrubé přidané hodnoty, zde se vývoj mění na základě jednotlivých odvětví české ekonomiky. Důvody, proč některá odvětví v období mezi lety 1990-2014 rostla a některá se snižovala, můžou být například všeobecný rozvoj technologií, zvyšování vzdělanosti obyvatelstva, měnící se preference spotřebitelů u poptávky po zboží a službách a mnoho dalších.

Jak je možné vidět na obrázku 4, značný rozvoj mezi lety 1990 a 2014 zaznamenaly i služby. Jednalo se o rozvoj především odvětví, jejichž význam byl na počátku devadesátých let poměrně malý, například u informačních a komunikačních činností.

Obrázek 4: Struktura ekonomiky ČR z hlediska hrubé přidané hodnoty, v letech 1990 a 2014
Zdroj: (ČSÚ, 2015)

V dlouhodobém vývoji odvětví služeb dominuje především veřejný sektor. Pro představu hrubá přidaná hodnota veřejné správy a obrany od roku 1991 do roku 2014 vzrostla o 52,4 %, v odvětví vzdělání se jednalo o nárůst 82,1 %, oproti tomu však hrubá přidaná hodnota například zdravotní a sociální péče klesla o 40,5 %. (ČSÚ, 2015)

Co se týká přímo terciárního sektoru, jeho podíl na hrubé přidané hodnotě mezi lety 2000 a 2015 je zaznamenán v následující tabulce 1.

Tabulka 1: Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě, v letech 2000–2015 (v běžných cenách)

2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
59,3	59,9	60,2	61,4	61,5	60,5	60,6	60,6	59,4	59,7

Zdroj: vlastní zpracování podle (ČSÚ, 2017)

2.2 Zaměstnanost a nezaměstnanost

Velikost a úroveň nezaměstnanosti je vždy silně ovlivňována hospodařením země. Ještě před rokem 1989 byla zaměstnanost, trh práce i ostatní prvky hospodářství určovány politickým vlivem a centrálním plánováním. V této době bylo nepracovat trestné, takže mnoho lidí pracovalo takzvaně na oko a celkové hospodářství bylo velmi neefektivní, vzhledem k přezaměstnanosti a nízké produktivitě práce. V roce 1989 však nastal pro vývoj české ekonomiky zvrát, pád komunistického režimu, jež následovaly politické a ekonomické změny, především v podobě zavedení tržní ekonomiky. (ŽÍDEK L., 2004) Již v počátcích

této transformace docházelo k růstu nezaměstnanosti. Na počátku 90. let začali být z trhu práce vytlačováni především důchodci, tehdy se jednalo o zhruba 5 % pracovní síly. Nově však vznikalo velké množství pracovních míst, ve vznikajícím sektoru služeb, a to především v bankovníctví, peněžnictví, maloobchodě a také ve státním sektoru. (WINKLER J., 2004) V letech 1993-1996 byl trh práce poměrně stabilní, nezaměstnanost se pohybovala okolo 3 %. V tomto období bylo možné pozorovat velký úbytek zaměstnanosti v průmyslu, a naopak významný nárůst zaměstnanosti v terciárním sektoru, což je možné vidět v tabulce 2 a obrázku 5. (WB, 2015)

Tabulka 2: *Změny měr zaměstnanosti v primárním, sekundárním a terciárním sektoru v ČR, v letech 1993-1999 (v %)*

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Primární sektor	7,69	6,86	6,57	6,13	5,79	5,55	5,31
Sekundární sektor	42,94	42,18	41,83	41,51	41,53	41,5	40,54
Terciární sektor	49,34	50,9	51,52	52,31	52,62	52,93	54,09

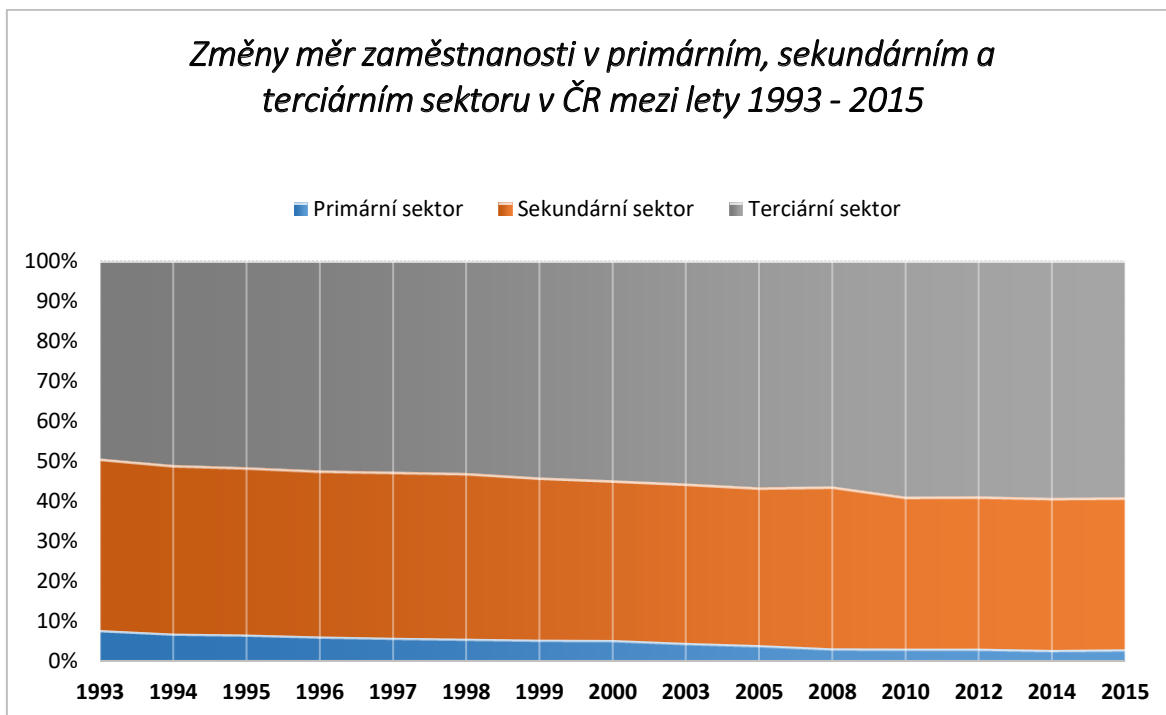
Zdroj: vlastní zpracování podle (WB, 2015, 2016d, 2017)

Úbytek zaměstnanosti v primárním a sekundárním sektoru na úkor posilování sektoru terciárního pokračoval i v následujících letech, což znázorňuje tabulka 3 a také obrázek 6.

Tabulka 3: *Změny měr zaměstnanosti v primárním, sekundárním a terciárním sektoru v ČR, mezi lety 2000–2015*

	2000	2003	2005	2008	2010	2012	2014	2015
Primární sektor	5,21	4,51	3,98	3,17	3,1	3,05	2,75	2,93
Sekundární sektor	39,91	39,87	39,47	40,52	37,99	38,12	38,04	38,02
Terciární sektor	54,79	55,61	56,52	56,3	58,91	58,83	59,21	59,04

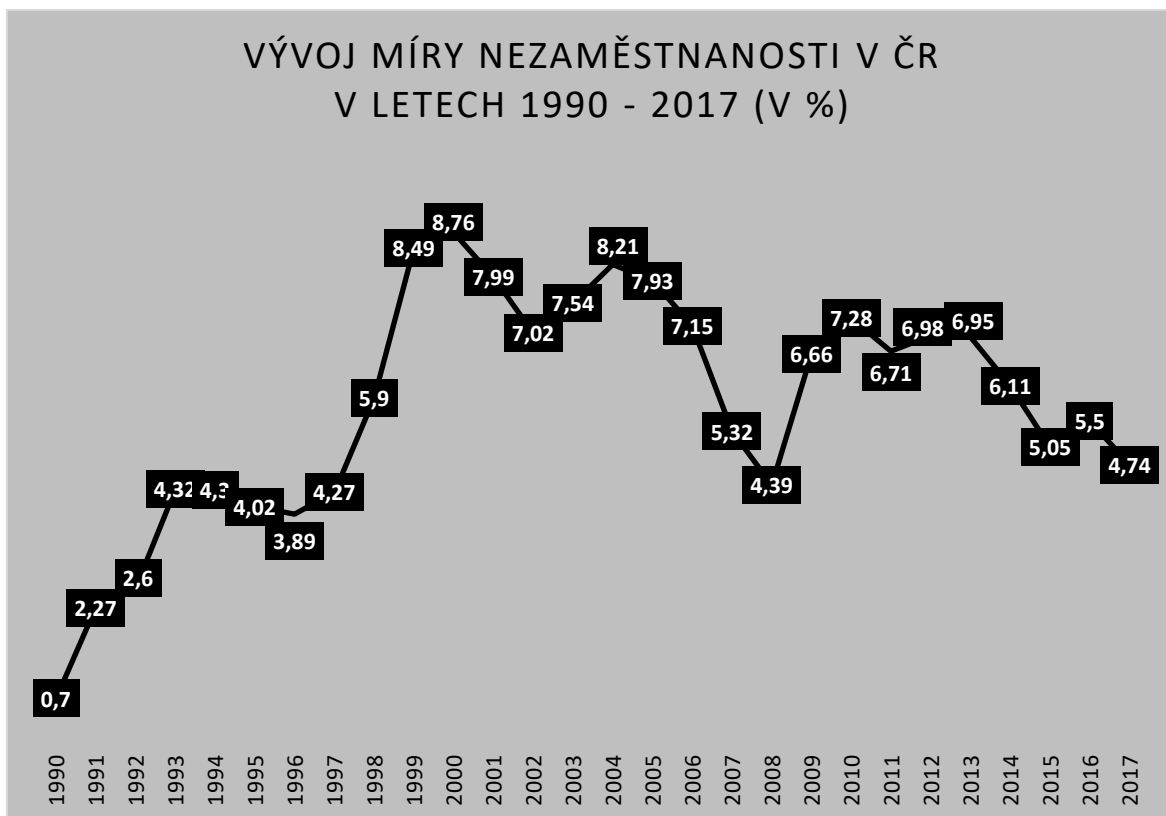
Zdroj: vlastní zpracování podle (WB, 2015, 2016d, 2017)

Obrázek 5: Změny měr zaměstnanosti v primárním, sekundárním a terciárním sektoru v ČR, mezi lety 1993-2015

Zdroj: vlastní zpracování podle (WB, 2015, 2016d, 2017)

Po roce 1997 začala míra nezaměstnanosti rapidně stoupat následkem měnové krize, které se v tomto roce odehrála. Během let 1996-1999 se míra nezaměstnanosti vyšplhala z 3,8 % na 8,7 %, jak je možné vidět na obrázku 6, který zobrazuje celý vývoj nezaměstnanosti České republiky od roku 1990 do roku 2017.

Obrázek 6: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR, mezi lety 1990-2017 (v %)
 Zdroj: vlastní zpracování podle (WB, 2016e), (Eurostat, 2017a)

Jak lze z obrázku 6 vyčíst, v letech 1999 a 2003 nastalo oživení ekonomiky a nezaměstnanost stagnovala.

Další zvrat nastal v roce 2004, po vstupu České republiky do Evropské unie. Rovněž v tomto roce Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky připravilo návrh nového zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., kde byla mimo jiné uvedena i nová metodika výpočtu míry nezaměstnanosti. Od této doby se obecná míra nezaměstnanosti počítá dle metodiky ILO za pomoci takzvaných dosažitelných uchazečů o zaměstnání, včetně občanů EU, tedy lidí, kteří mohou okamžitě nastoupit do práce a nemají žádnou překážku pro přijetí nové práce. Následně byl umožněn volný pohyb pracovníků uvnitř Evropské unie. Do České republiky tedy mohli zavítat pracovníci jiných členských států EU. Avšak čeští občané nemohli volně vstupovat na pracovní trh Evropské unie. Některé státy jako například Francie ustanovily přechodnou dobu, během které občané nových členských států nemohli začít pracovat na jejich území. (MPSV, 2004)

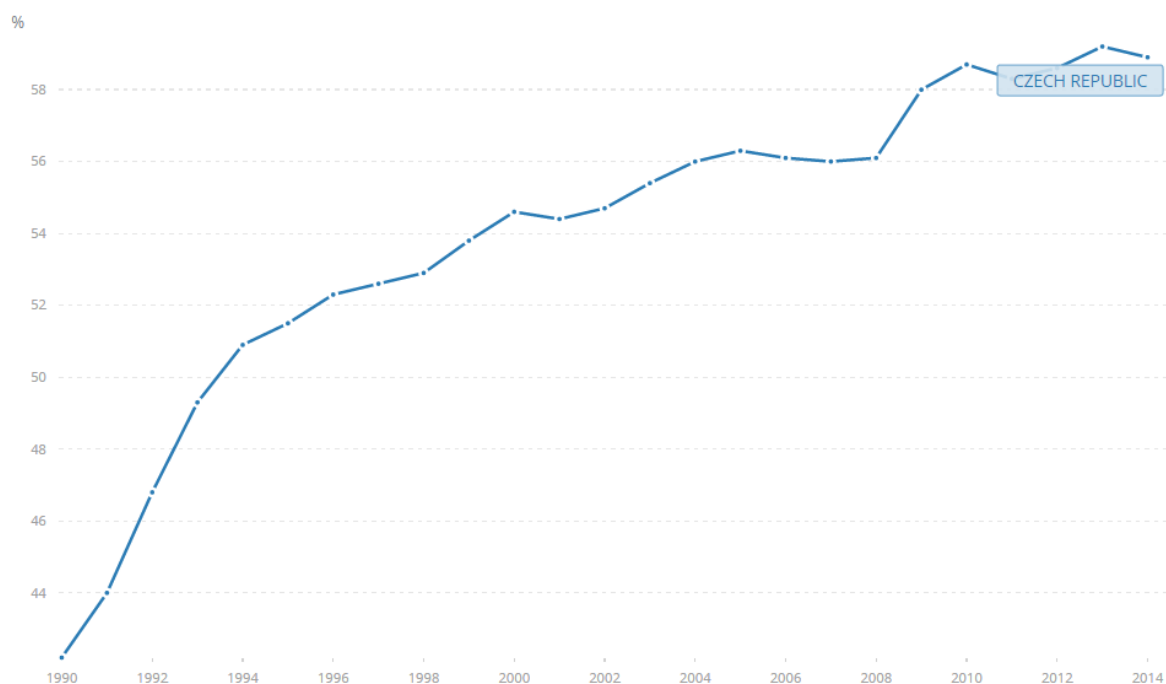
Od roku 2004 tedy míra nezaměstnanosti České republiky klesala z 8,21 % na 4,39 %, až do roku 2008, kdy ekonomiku postihla světová krize. Po ní, v roce 2009 nastala velká recese, během které nezaměstnanost České republiky opět rostla až na 7,28 % v roce 2010, což je patrné i z obrázku 6. Z počátku zasáhla světová krize především finanční služby. (MPO, 2009)

2.2.1 Vývoj zaměstnanosti v sektoru služeb

Tendence zvětšování terciárního sektoru ve vyspělých ekonomikách souvisela především s rostoucí ekonomickou úrovní, která zvětšovala standard hmotné spotřeby obyvatelstva, během klesající zaměstnanosti ve výrobní sféře. Vysoká úroveň hrubého domácího produktu vedla ke zvětšení poptávky po službách. Služby začaly nahrazovat některé funkce předvýrobních a po výrobních etap celkového výrobního procesu a začaly také umožňovat obyvatelstvu lépe využívat volný čas, prostřednictvím vzdělávání, zábavy, kultury, sportu, nákupů apod. Za období největšího rozmachu terciárního sektoru jsou považována sedmdesátá léta, kdy s růstem produktivity práce ubývaly pracovní příležitosti v primárním a sekundárním sektoru a začaly se naopak vytvářet pracovní příležitosti v sektoru terciárním. Navíc začala pomalu vzrůstat závislost mezi sekundárním a terciárním sektorem, díky terciarizaci výrobní sféry, ke které začalo docházet během osmdesátých let. V rámci sekundárního sektoru totiž začaly vznikat pracovní pozice, které měly povahu služeb. Mezi služby, které vstupují, jako meziprodukt do výroby, začalo patřit například financování, pojištění, řízení, plánování, vývoj, účetnictví, doprava, reklama, poradenství apod.

Sektor služeb se v osmdesátých letech rozdělil do čtyř skupin. Na služby pro výrobu, které byly spojeny s přípravou a obsluhou výrobních procesů. Dále společenské služby, například zdravotnictví, školství, sociální péče, policie apod. Velká spotřeba těchto služeb vedle k růstu ekonomické úrovně. Třetí skupinu tvořily osobní služby, jež tvořily služby spojené s údržbou a chodem domácností, cestovního ruchu a například zábavní průmysl. Poslední skupinou byly služby distribuční. (URBANOVA, J., 1988) Ke zvýšení zaměstnanosti v sektoru služeb přispěla zejména transformace ekonomiky po roce 1989, kdy nastal útlum průmyslové výroby a snížení produkce zemědělství, což bylo doprovázeno propouštěním

zaměstnanců, kteří nové uplatnění mnohdy nacházeli v právě rostoucím sektoru služeb. (ČERNÝ M., BOUŠKA J. A GLÜCKAUFOVÁ D., 1991)

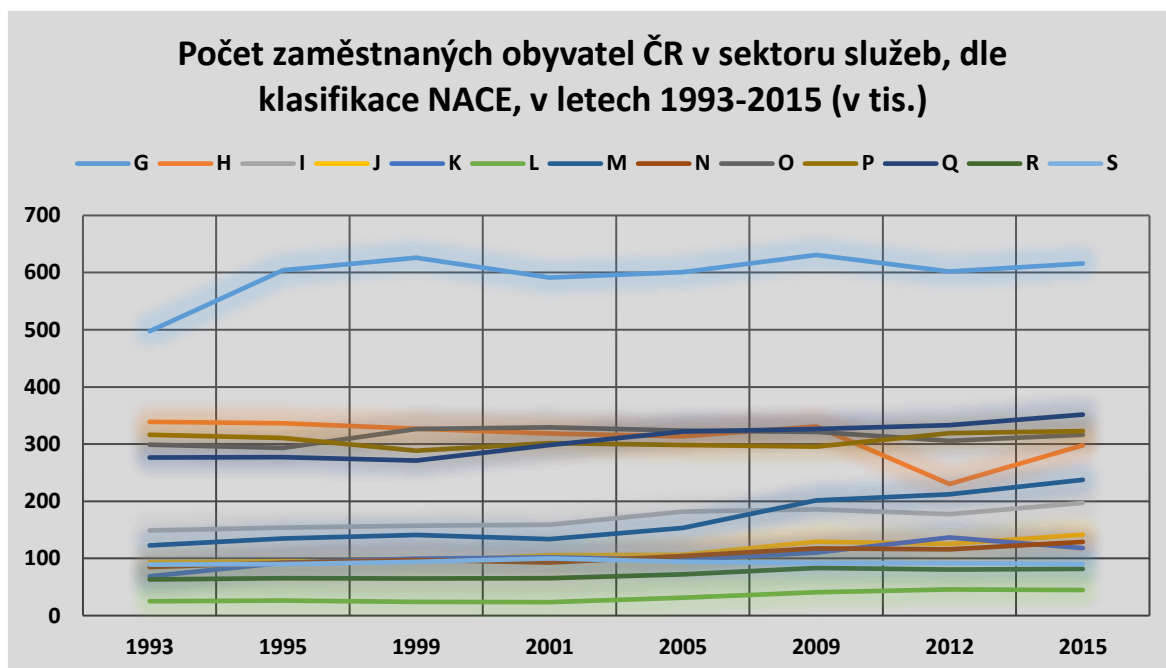
Obrázek 7: Vývoj míry zaměstnanosti ve službách v ČR, mezi lety 1990–2014
Zdroj: (WB, 2017)

V roce 1992 se stal terciární sektor největším zaměstnavatelem v České republice, předstihl tak i doposud vedoucí průmysl a stavebnictví. V roce 1990 bylo ve službách zaměstnáno přes 2 miliony osob, což tvořilo téměř 42% podíl. Nejvyšší nárůst pracovníků zaznamenal terciární sektor v letech 1993 a 1994, jednalo se téměř o 140 tisíc nových zaměstnanců. V roce 1994 již sektor služeb zaměstnával nadpoloviční většinu pracovní síly, 50,9 %. I ve službách ale v určitém období počet pracovníků klesl, jednalo se o roky 1997 a 1998 v době krize. Mezi lety 1990-2008 došlo k nárůstu počtu zaměstnaných osob ve službách o 2 018 000. (FIŠER P., JANOTA M. A TOUŠEK V., 2008) Konkrétní počet zaměstnaných Čechů v jednotlivých odvětví sektoru služeb, dle klasifikace NACE je zaznamenán v následující tabulce 4 a obrázku 7.

Tabulka 4: Počet zaměstnaných v jednotlivých odvětvích sektoru služeb v ČR (v tisících pracujících)

Klasifikace	Odvětví	1993	1995	1999	2001	2005	2009	2012	2015
G	Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	497,5	604,3	625,9	591,3	600,8	630,9	601,9	615,7
H	Doprava a skladování	338,9	336,3	327,2	318,4	313,8	330,7	230,1	297,6
I	Ubytování, stravování a pohostinství	148,9	154	157,4	158,8	181,7	186	177,5	197,2
J	Informační a komunikační činnosti	93,6	95,3	94,5	105,7	106,5	129,2	125,3	141,5
K	Peněžnictví a pojišťovnictví	68,7	92,1	99,5	102,1	97,3	110,4	136,7	118,1
L	Činnosti v oblasti nemovitostí	25,3	26,2	23,8	23,5	31	40,6	45,7	44,9
M	Profesní, vědecké a technické činnosti	122,7	135,1	141,1	134	153,1	201,7	212,4	237,5
N	Administrativní a podpůrné činnosti	84,9	92,3	97,1	92,8	104,3	117,7	115,9	128,9
O	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	299,2	293,4	326,5	329,3	323,4	321,3	305,5	316,2
P	Vzdělávání	316,5	310,9	288,4	301,9	298,5	295,6	318,9	322,8
Q	Zdravotní a sociální péče	276,5	277,4	271,2	298,5	321,7	326,3	333,4	351,6
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	63,3	65,7	65,1	65,2	72,3	83,3	80,5	81,7
S	Ostatní	89,2	90,3	94	100	94,1	91,9	91,9	90

Zdroj: vlastní zpracování podle (ČSÚ, 2015)

Obrázek 8: Počet zaměstnaných obyvatel ČR v sektoru služeb, dle klasifikace NACE, v letech 1993-2015 (v tis.)

Zdroj: vlastní zpracování podle (ČSÚ, 2015)

Důležité je i zmínit výši průměrných mezd, v jednotlivých odvětví sektoru služeb v České republice.

Tabulka 5: Průměrná mzda v jednotlivých odvětví sektoru služeb v ČR, od roku 2010 do roku 2016 (v tis. Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Česká republika celkem	25 803	26 067	27 170	26 637	27 200	28 152	29 320
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	23 677	24 224	25 234	24 425	24 874	25 797	26 992
H Doprava a skladování	24 174	24 167	24 657	24 584	25 130	26 316	27 106
I Ubytování, stravování a pohostinství	13 498	13 241	14 263	14 327	14 562	15 691	16 399
J Informační a komunikační činnosti	45 503	46 445	49 528	47 596	48 176	49 678	50 577
K Peněžnictví a pojišťovnictví	45 473	46 176	57 079	46 856	46 513	47 963	48 649

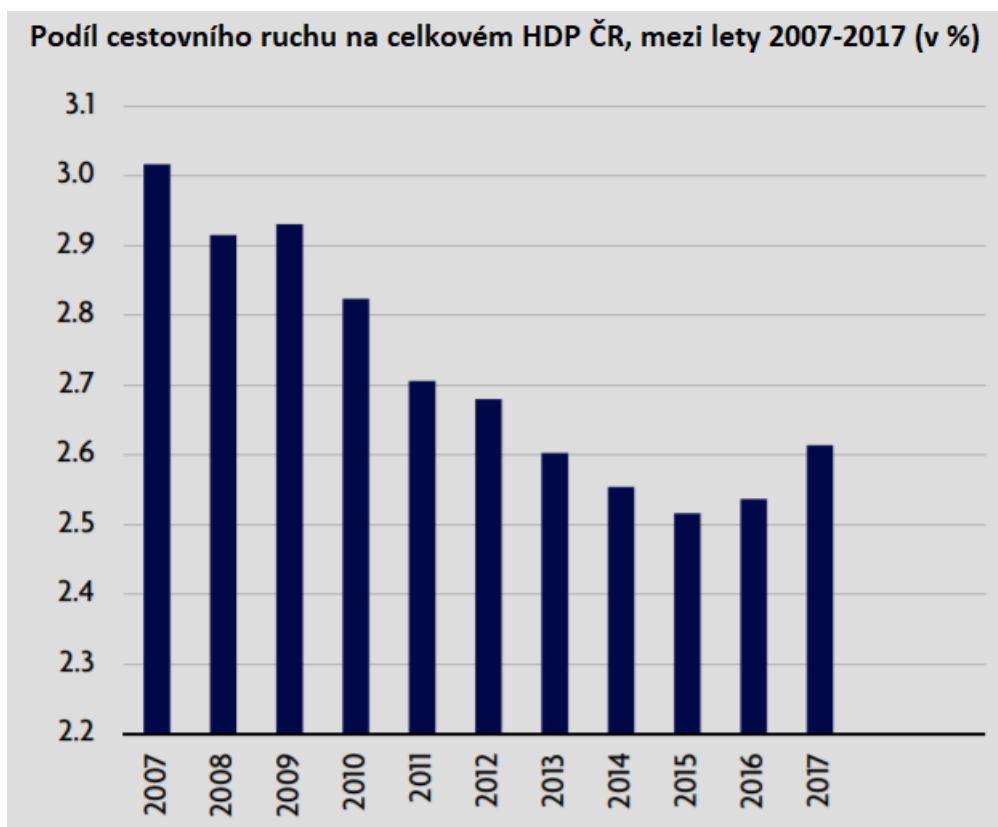
L	Činnosti v oblasti nemovitostí	24 641	23 334	23 138	22 875	22 764	24 293	24 604
M	Profesní, vědecké a technické činnosti	34 627	34 239	36 196	34 801	34 772	35 094	35 897
N	Administrativní a podpůrné činnosti	17 473	16 666	17 216	17 609	16 997	18 066	18 719
O	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	28 756	28 325	28 647	28 491	29 859	31 487	33 467
P	Vzdělávání	25 665	26 941	27 152	27 762	28 751	28 975	31 047
Q	Zdravotní a sociální péče	25 622	26 561	26 720	26 011	27 150	28 388	29 831
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	21 244	21 188	23 793	22 371	22 450	23 761	25 190
S	Ostatní činnosti	19 584	20 906	20 893	20 757	21 040	21 544	22 810

Zdroj: vlastní zpracování podle (ČSÚ, 2016a)

Jak je možné vidět z tabulky 5 nejvyšší průměrné mzdy, dosahuje odvětví informačních a komunikačních činností a ihned v závěsu je peněžnictví a pojišťovnictví, tyto odvětví dosahují průměrných mezd téměř 50 000 Kč. Naopak nejnižších průměrných mezd, okolo 17 000 Kč dosahují odvětví ubytování, stravování, pohostinství a dále odvětví administrativní a podpůrné činnosti. Pokud se podíváme na vývoj průměrných mezd v odvětví sektoru služeb, od roku 2010 do roku 2016 se průměrná mzda ve všech odvětví zvýšili průměrně o 3 000 Kč, což odpovídá i průměrnému nárůstu celkové průměrné mzdy v České republice. Tento průměrný nárůst mezd se ale netýká odvětví zaměřeného na činnosti v oblasti nemovitostí. Toto jediné odvětví dosahovalo v roce 2010 stejné výše průměrné mzdy, jako v roce 2016, okolo 24 600 Kč, s tím, že mezi těmito lety výše průměrné mzdy dokonce klesla o zhruba 2 000 Kč. Důvodem bude nízká poptávka po nemovitostech a vysoké úrokové sazby. (ČSÚ, 2016a)

2.3 Cestovní ruch České republiky

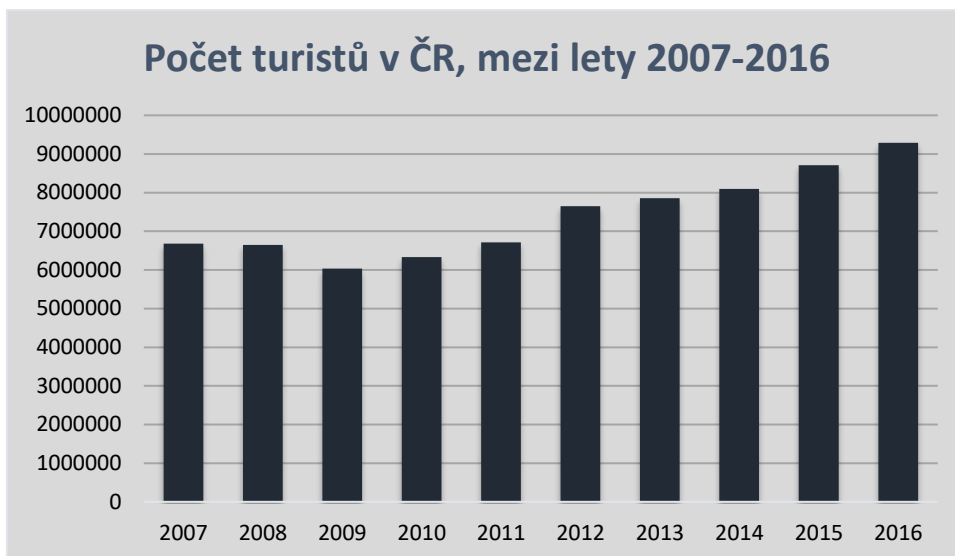
K terciárnímu sektoru České republiky, patří neodmyslitelně, stejně jako u jiných zemí, cestovní ruch. Cestovní ruch je pro Českou republiku významný převážně kvůli svému podílu na celkovém HDP. Tento podíl zachycuje obrázek 9.

Obrázek 9: Podíl CR na celkovém HDP ČR, mezi lety 2007-2017 (v%)

Zdroj: (WTTC, 2017)

V roce 2016 vydělal cestovní ruch v České republice 119,8 miliard, což tvoří zhruba 2,5 % českého HDP. Podíl cestovního ruchu na HDP byl sice v průběhu lety 2007-2015 klesající, což bylo ale zapříčiněno celkovým nárůstem HDP České republiky obecně. Z obrázku 10 totiž vyplývá, že podíl turistů, kteří do této země zavítají, se rok od roku zvyšuje.

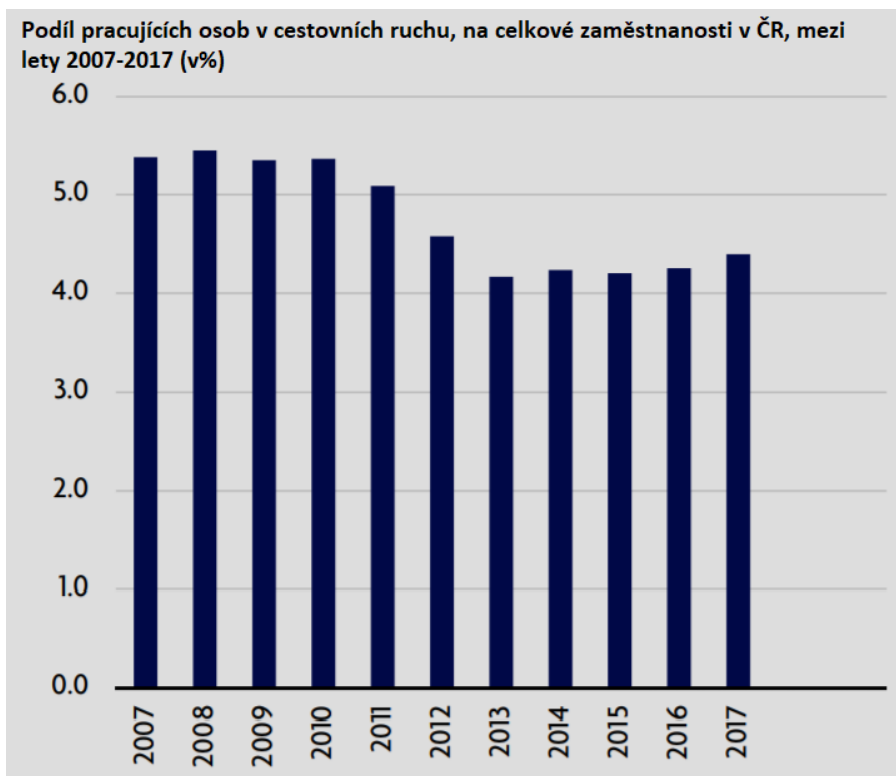

Obrázek 10: Počet turistů navštěvujících ČR, mezi lety 2007-2016

Zdroj: vlastní zpracování podle (WB, 2016c)

V roce 2016 navštívilo Českou republiku přes 9 milionů turistů. Ty tvořili převážně Němci, Poláci, Slováci, Rakušané, nebo Číňané. Přibývá však i dost turistů z Francie, Ruska, Ameriky, či Británie. Mezi 6 nejatraktivnějších míst pro zahraniční turisty patří Pražský hrad, který ročně navštíví okolo 1 800 000 návštěvníků z celého světa. Zoologická zahrada Praha, Aquapalace, Dolní oblast Vítkovic a Landek park v Ostravě, Staroměstská radnice, Pivovary a Expozice Plzeňského Prazdroje. (ČESKO V DATECH, 2015)

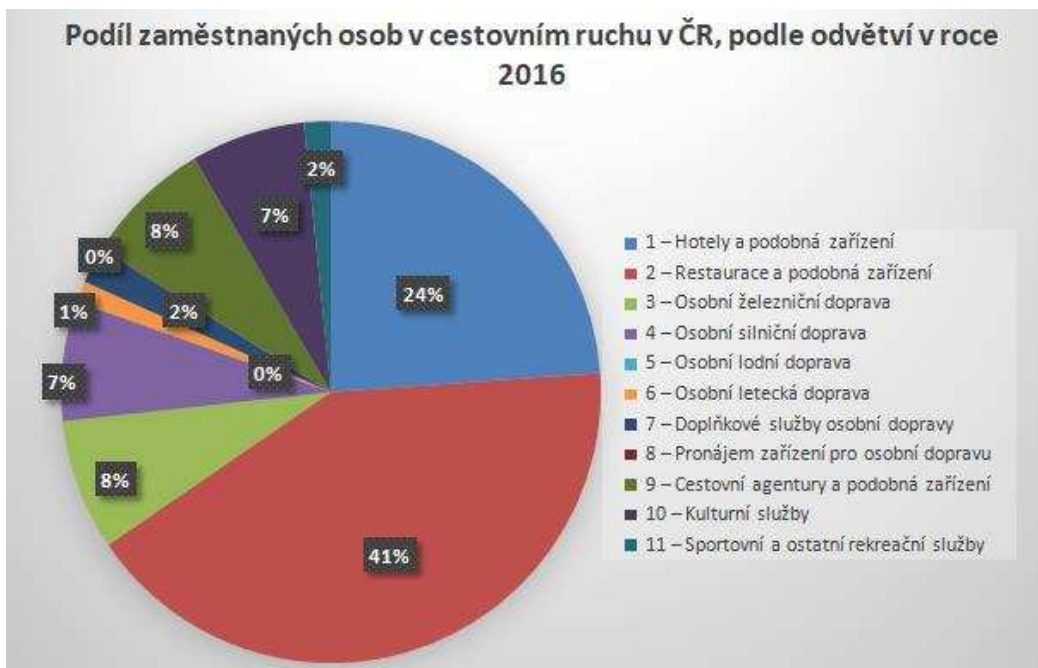
Cestovní ruch je však pro Českou republiku důležitý i z hlediska zaměstnanosti. Jak je možné vidět na obrázku 11, zhruba 4,5 % pracujících obyvatel České republiky, je zaměstnáno právě v cestovním ruchu.

Obrázek 11: Podíl pracujících osob v CR, na celkové zaměstnanosti v ČR, mezi lety 2007-2017 (v %)

Zdroj: (ČESKO V DATECH, 2015)

V roce 2016, bylo v cestovním ruchu zaměstnáno přibližně 219 000 Čechů, což je zhruba 4,3 % celkové zaměstnanosti ČR. Konkrétní podíl takto zaměstnaných Čechů podle odvětví zachycuje obrázek 12. Je možné vidět, že největší podíl osob pracujících v cestovním ruchu zastávají restaurace a podobná zařízení, kde v roce 2016 pracovalo téměř 70 000 osob.

Obrázek 12: Podíl zaměstnaných osob v CR ČR, podle odvětví v roce 2016
 Zdroj: vlastní zpracování podle (ČSÚ, 2016b)

3. Ekonomika Francie

Francie je se svou rozlohou 547 030 km² největším státem Evropské unie. V této zemi žije přes šedesát čtyři milionů obyvatel, čímž se řadí na dvacátou druhou příčku velikosti národů dle počtu obyvatel. Francie je jednou z nejbohatších a nejvyspělejších zemí světa. Díky svému zemědělskému sektoru, ale i průmyslové produkci se řadí mezi nejdůležitější státy v Evropě i ve světě. Dále je Francie jednou z nejnavštěvovanějších zemí na světě, takže velkou roli zde hraje i turismus a s ním spojený sektor služeb. Ze sektoru služeb je důležité i zmínit finanční, úvěrové a pojišťovací činnosti, které tvoří ve Francii nejvýznamnější odvětví služeb. (BUSINESSINFO.CZ, 2016, CIHELKOVÁ E., JAKŠ J., 2004)

3.1 Vývoj ekonomiky Francie

Vývoj struktury francouzské ekonomiky se silně podobal vývoji ostatních evropských zemí. Význam terciárního sektoru vzrostl na úkor sekundárního, a především primárního sektoru. Počátky hospodaření Francie, především po druhé světové válce, byly velmi ovlivněny převody nestátního majetku do vlastnictví státu. Tato etatizace se týkala především energetiky, jež 90 % dosud ovládá stát, ale i například automobilového průmyslu, a především bankovního sektoru spolu s pojišťovnami. Díky rozsáhlé investiční činnosti státu se Francie dostala do významné zadluženosti, a to vedlo k značné cenové i měnové destabilizaci. Éra zestátnování trvala až do 80. let, kdy se k moci dostal Jacques Chirac, který začal prosazovat myšlenky liberalizace. (CIHELKOVÁ E., JAKŠ J., 2004)

Tabulka 6: *Vývoj makroekonomických indikátorů Francie (v %)*

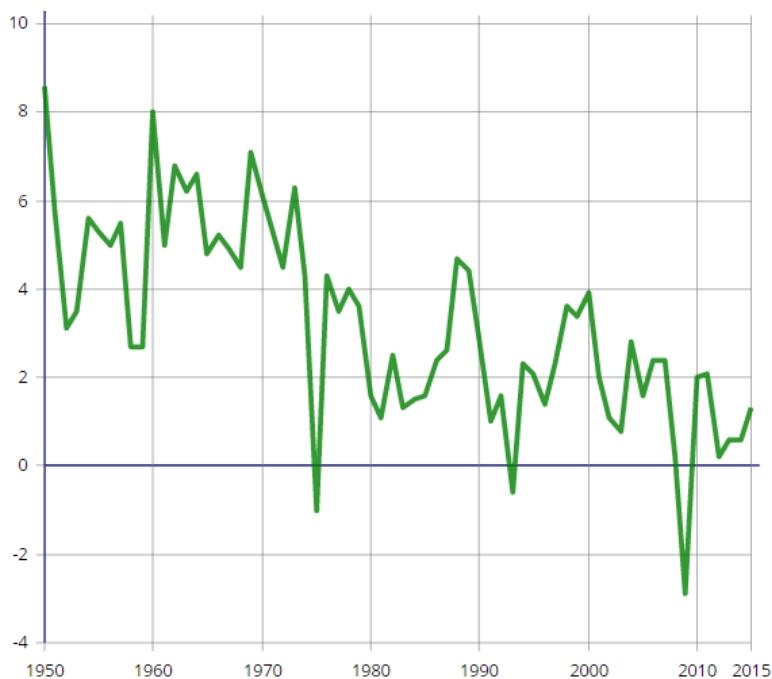
Francie	Meziroční růst HDP	Inflace	Nezaměstnanost	Celkový veřejný dluh
1991-2000	1,1	3,3	10,8	57,3
2000-2003	2,4	1,7	8,8	56,0
2004-2007	2,3	2,1	8,7	65,4
2008-2011	0,4	1,2	8,7	78,5
2012-2016	0,7	0,7	10,0	93,4

Zdroj: vlastní zpracování podle (CIHELKOVÁ E., JAKŠ J., 2004, TRADING ECONOMICS, 2017)

V tabulce 6 vidíme pohyby HDP, inflace, nezaměstnanosti a celkového veřejného od roku 1991 do roku 2016. Je možné vidět, že výše HDP a inflace má v průběhu těchto let klesající tendenci, současně celkový veřejný dluh Francie neustále roste. (CIHELKOVÁ E., JAKŠ J., 2004, TRADING ECONOMICS, 2017)

3.1.1 HDP a hospodářský růst

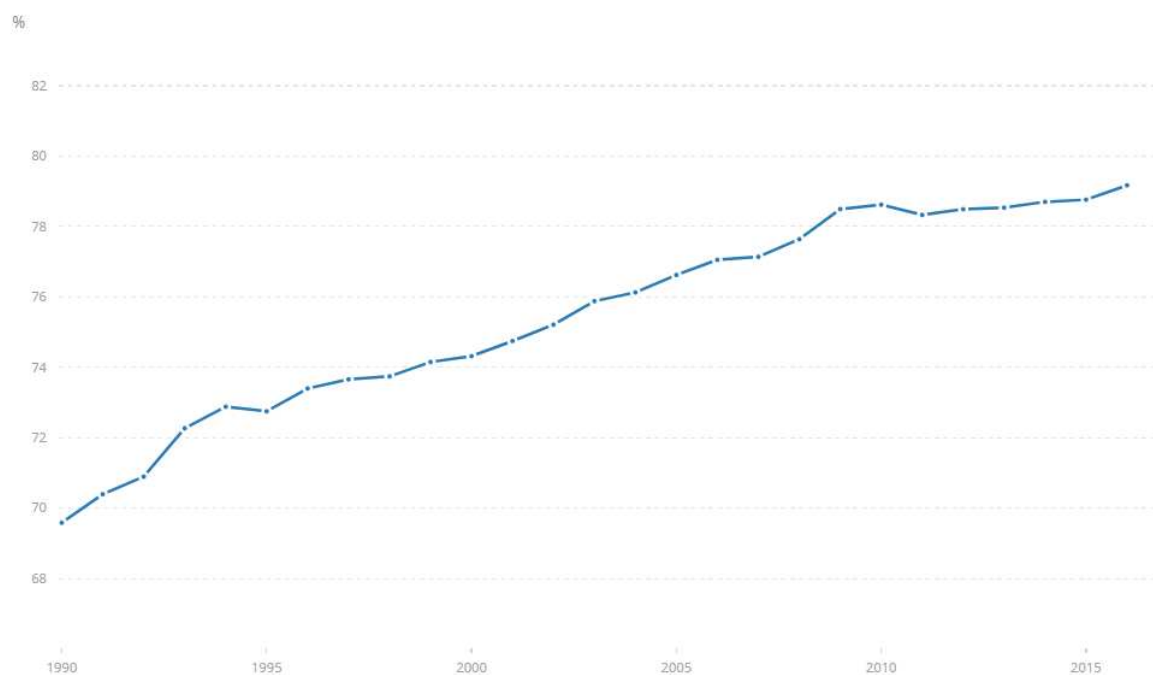
Ukazatele hospodářského růstu byly až do 70. let velmi příznivé. V období po druhé světové válce se HDP zvyšovalo v průměru až o 5 % ročně. V 80. letech HDP Francie kolísalo mezi 2 % a 3 %. Od roku 1991 se vývoj HDP značně zpomalil a veškeré ukazatele hospodářského růstu byly velmi nízké. HDP se v tomto období pohybovalo okolo 1 %. V roce 1993 dokonce meziroční pokles HDP dosáhla hodnoty -0,9 % v důsledku nedostatků základních reforem a stárnutí populace, která ohrožovala finanční a ekonomickou rovnováhu národního hospodářství. Kvůli tomu byly vytvořeny nové reformy důchodového systému a zdravotního pojištění, které byly zaměřeny na stabilizaci veřejných výdajů v budoucnosti. Současně se řešila i vysoká úroveň nezaměstnanosti. Až v roce 2008 se francouzská ekonomika ocitla opět v recesi, a to v důsledku světové krize. Ta sice Francii postihla méně než ostatní země, ale výrazně poklesla spotřeba francouzských domácností. V tomto roce činil meziroční růst HDP 0,1 %. (CIHELKOVÁ E., JAKŠ J., 2004, TRADING ECONOMICS, 2017, INSEE, 2017) V roce 2015 zaznamenala francouzská ekonomika mírné oživení s růstem HDP 1,2 %. Bylo to způsobeno především zvýšením příjmů domácností o 1,5 %, dále klesajícími cenami ropy, oslabením eura a nízkou úrokovou mírou. (Businessinfo.cz, 2016) Celkový vývoj HDP je možné vidět na obrázku 13.

Obrázek 13: Meziroční růst HDP ve Francii 1950-2015 (v %)

Zdroj: (INSEE, 2017)

Co se týká terciárního sektoru, jeho podíl se na celkovém HDP Francie od roku 1990, stejně jako v České republice neustále zvyšuje, což je možné vidět na obrázku 13. V roce 2016, se tento podíl vyšplhal na 79 %, což je o více jak 20 % více, než v roce 1990.

Obrázek 14: Podíl terciárního sektoru na HDP Francie, mezi lety 1990–2015 (v %)

Zdroj: (WB, 2016b)

3.1.2 Nezaměstnanost a trh práce

Dle CIHELKOVÉ E., JAKŠE J. (2004) se vývoj nezaměstnanosti neustále měnil. Do 80. let se Francie nepotýkala s vysokou nezaměstnaností, především díky silnému státnímu sektoru, který zaměstnával zhruba 25 % pracovních sil. V období 70. let se míra nezaměstnanosti držela okolo 6,4 % a následně rostla přes 8 %. V roce 2000 se francouzská míra nezaměstnanosti vyšplhala téměř na 11 % a od té doby kolísala mezi 9 % a 10 %, což jsou na vyspělé ekonomiku poměrně vysoké hodnoty, které je možné vidět v tabulce 6.

Vysoká míra nezaměstnanosti je ve Francii zapříčiněna především velkou mírou nezaměstnanosti starších občanů. Míra zaměstnanosti osob ve věku 15-64 let dosahovala v roce 2009 pouhých 64,2 %, pro porovnání, například v Norsku, dosahovala tato míra 76 %. Dokonce i Česká republika měla v tomto období uspokojivější míru zaměstnanosti než Francie, činila 66 %. (EUROSTAT, 2010) Mírné zlepšení zaznamenal ukazatel nezaměstnanosti mezi lety 2015 a 2016. V roce 2015 činila míra nezaměstnanosti 10,6 %, začátkem roku 2016 klesla na 10,2 %. V současné době je nezaměstnáno 2,9 milionů Francouzů. Zaměstnanost se snížila především v průmyslu a ve stavebnictví, tento pokles byl však částečně kompenzován nárůstem pracovních míst v sektoru služeb. (BUSINESSINFO.CZ, 2016)

Tabulka 7: *Struktura zaměstnanosti ve Francii v letech 1980 a 2015 v %*

Rok	1980	2015
Zemědělství	8,4	2,8
Průmysl	35,5	20,5
Služby	56,2	75,8

Zdroj: vlastní zpracování podle (WB, 2017)

Dle tabulky 7 se vývoj struktury zaměstnanosti ve Francii od roku 1980 projevil snížením podílu zaměstnaných v zemědělství z 8,4 % na 2,8 % v roce 2015, v průmyslu z 35,5 % zaměstnaných na 20,5 %. Pouze procento zaměstnaných Francouzů v sektoru služeb se od roku 1980 zvětšilo z 56,2 % na 75,8 % v roce 2014. (WB, 2017)

Zajímavostí je, že ve Francii byl v roce 2000 zaveden zkrácený pracovní týden, který má pouze 35 hodin. (BUSINESSINFO.CZ, 2016)

3.2 Terciární sektor Francie

Terciární sektor má na tvorbu francouzského HDP velký význam, což je možné pozorovat v tabulce 8, kde je zřejmá rostoucí tendence podílu služeb na celkovém HDP Francie.

Tabulka 8: Podíl služeb ve Francii na HDP 1965-2016 v %

	1965	1980	1990	2000	2005	2016
Služby	56,6	65,2	69,5	74,3	76,6	79,1

Zdroj: vlastní zpracování podle (WB, 2016b)

Nejvýznamnější odvětví služeb Francie zastávají finanční, úvěrové a pojišťovací činnosti. Dokonce čtyři francouzské banky se dle RELBANKS.CZ (2016a) umístily v žebříčku top 10 evropských bank. Jedná se o společnosti BNP Paribas (2. místo), Credit Agricole Group (3. místo), Société Générale (6. místo) a Groupe BPCE (8. místo). V tabulce 9, jsou znázorněna celková aktiva těchto čtyř největších francouzských bank za rok 2016.

Tabulka 9: Celková aktiva největších francouzských bank za rok 2016 (v mil. EUR)

Banka	2016
BNP Paribas	2 076 959
Credit Agricole Group	1 722 849
Societe Generale	1 382 241
Groupe BPCE	1 235 240

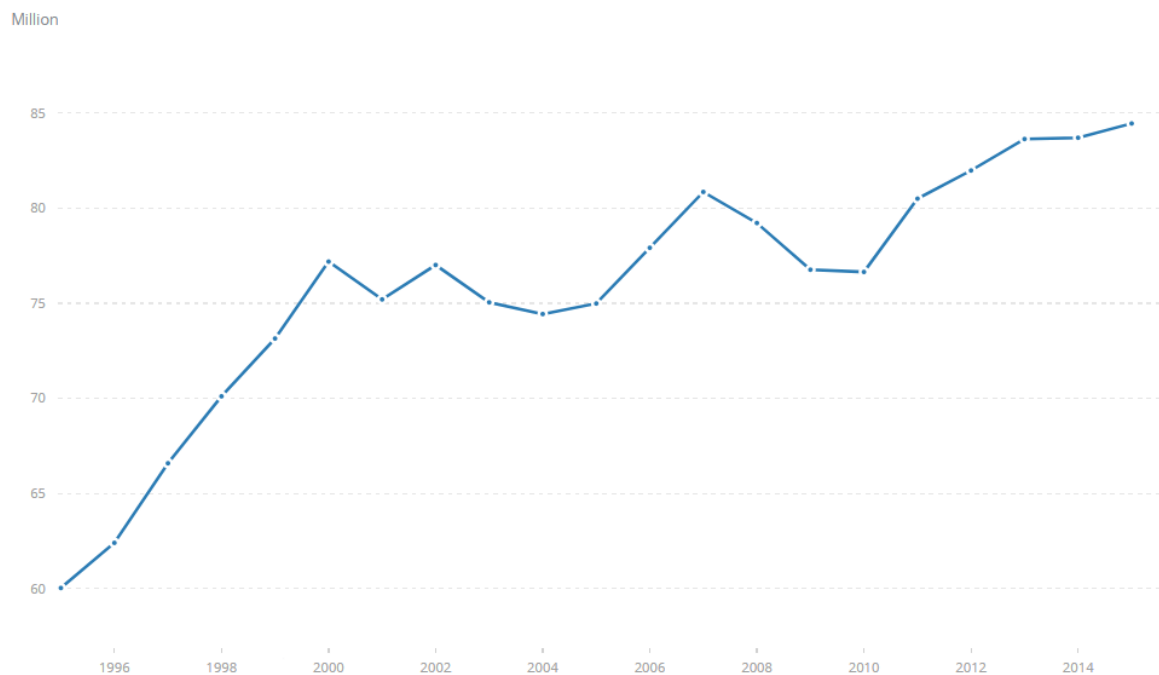
Zdroj: vlastní zpracování podle (RELBANKS.COM, 2016b)

Oproti České republice má Francie v současné době velký podíl HDP v sektoru služeb, jedná se o 78,7 %. Sektor služeb zde zaměstnává 75,8 % pracovních sil. (WB, 2016b)

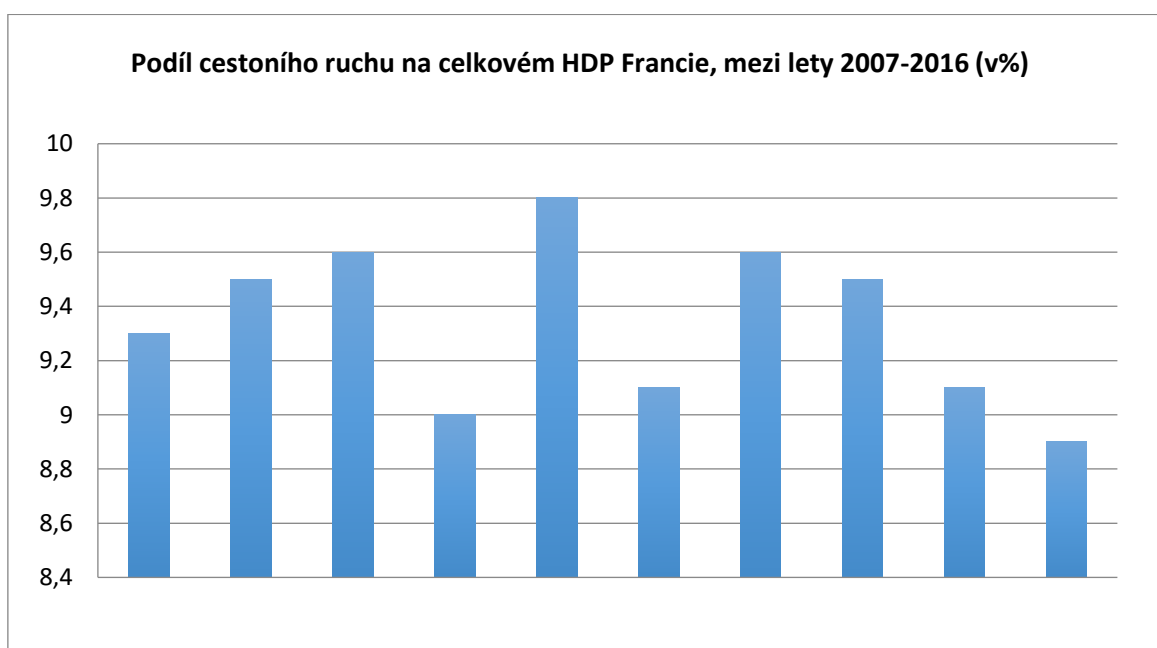
3.2.1 Cestovní ruch ve Francii

Pokud se hovoří o sektoru služeb Francie, tak kromě finančních, úvěrových a pojišťovacích služeb je důležité zmínit cestovní ruch této země. Francie je totiž dle TTG (2015) jednou z hlavních turistických destinací na světě. V roce 2013 se Francie stala dokonce nejnavštěvovanější turistickou destinací, díky 84,7 milionům zahraničních turistů, kteří do této země zavítali. Toto prvenství si země obhájila i v následujících třech letech, kdy počet návštěvníků stoupal, což zachycuje obrázek 15. Cestovní ruch je pro Francii velmi důležitý, protože tvoří její významnou složku HDP, v roce 2016 se jednalo o 8,9 %, což je možné

vidět na obrázku 16. Francie je u turistů populární především díky svým památkám a historii. Nachází se zde třicet devět UNESCO památek a dalších čtyřicet pět chráněných památek. Současně se Francie pyšní nejnavštěvovanějším muzeem Louvre, do něhož v roce 2015 zavítalo 9,3 milionů návštěvníků. V roce 2015 byla Francie označena jako nejpoblárnější destinace pro Evropany. Pro české turisty je Francie na žebříčku oblíbenosti osmá. Francie si je své síly v cestovním ruchu vědoma, a proto dle prohlášení Laurenta Fabiuse (FRANCE.CZ, 2015) francouzské ministerstvo zahraničí usiluje o ještě kvalitnější podmínky pro cestovní ruch. Příslušné orgány plánují zjednodušit úřední formality pro turisty, lepší informovanost a přijímání turistů, jako například uvítací sms, wi-fi zdarma na pařížských letištích, zavedení otevírací doby u některých obchodů v neděli a ve večerních hodinách. Především by rádi zvýšili ostrahu u některých turistických center, vzhledem k nedávným teroristickým útokům. Jak ale zmiňuje server IDNES.CZ (2016), žádný z nedávných teroristických útoků Francii nesesadil z první příčky nejoblíbenější turistické destinace i přes to, že vzhledem k těmto událostem návštěvnost země značně klesla. S tím ale nesouhlasí HOSPODÁŘSKÉ NOVINY (2016) podle kterých Francii čeká dlouhodobý odliv turistů, kteří přestávají zemi považovat za bezpečnou dovolenkovou destinaci. Oblíbenost Francie u turistů z celého světa je zachycena v následujícím obrázku 10, který uvádí nárůst turistů, kteří zavítali do Francie mezi lety 1996 a 2015. V roce 2015 Francii navštívilo 8 445 2000 turistů.

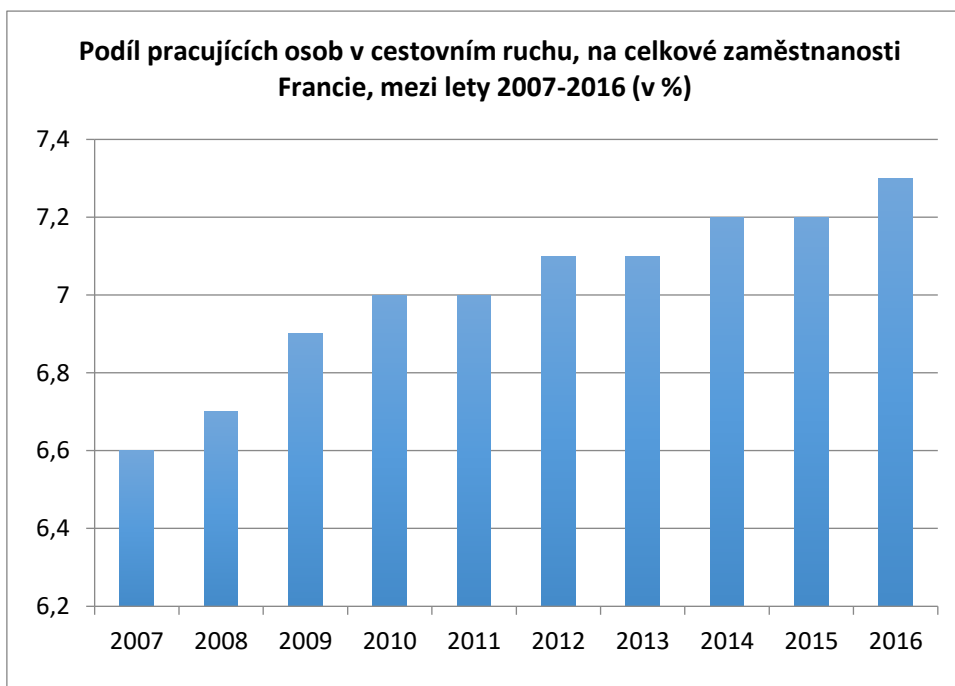
Obrázek 15: Počet turistů, kteří navštívili Francii mezi lety 1996–2015
Zdroj: (WB, 2016c)

Obrázek 16: Podíl CR na HDP Francie, mezi lety 2007-2016 (v %)
Zdroj: vlastní zpracování podle (KNOEMA, 2016)

Cestovní ruch je ale pro Francii mimo jiné významný i z hlediska zaměstnanosti Francouzů v této oblasti. Jak je možné vidět na obrázku 17, v roce 2016 je v cestovním ruchu

zaměstnáno již zhruba 7,3 % Francouzů, což je přibližně 1 195 000 občanů.

Obrázek 17: Podíl pracujících osob v CR, na celkové zaměstnanosti Francie, mezi lety 2007-2016 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování podle (OECD, 2017b)

4. Obchodní a ekonomická spolupráce České republiky a Francie

Česká republika a Francie jsou dlouhodobými obchodními partnery. Jejich spolupráce začala již v roce 1897, kdy Francie otevřela v Praze svůj konzulát (především kvůli možnému spojení proti Německu). V průběhu první světové války francouzsko-československé styky rostly, Paříž se stala metropolí československých exulantů. V třicátých letech minulého století tyto vztahy upadly v důsledku podpisu Mnichovské dohody v roce 1938. Mezi lety 1948-1989 se styky mezi těmito dvěma zeměmi výrazně zhoršily v důsledku nástupu komunistů k moci. Až sametová revoluce umožnila návrat ke kvalitním stykům a spolupráci. Obchodní a ekonomická spolupráce České republiky a Francie se však výrazně zkvalitnila a zvýšila, až po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004. (FRANCE.CZ, 2013) Vstup České republiky do Evropské unie prospěl především českému vývozu do Francie. Francie je v současnosti mezi hlavními investory do českého bankovního sektoru a průmyslu. (MZV, 2016)

4.1 Dovoz a vývoz mezi Českou republikou a Francií

Česká republika je v žebříčku hodnocení důležitosti pro francouzský export na 23. místě a na 11. místě, co se týká dovozů. Oproti tomu Francie je pro Českou republiku 8. nejdůležitějším dovozcem a 5. nejdůležitějším trhem pro export. (BUSINESSINFO.CZ, 2016)

Český dovoz nachází na francouzském trhu uplatnění především v oborech, které vyžadují větší množství vložené lidské práce a také v oborech vyžadujících technické znalosti.

Tabulka 10: *Bilance obchodní výměny mezi Českou republikou a Francií (v mil. eur)*

	2012	2013	2014	2015	2016
Import do ČR	3 429	3 479	3 704	3 862	4 102
Export z ČR	6 151	6 007	6 642	7 247	7 607

Zdroj: vlastní zpracování podle (TRADE MAP, 2016)

Mezi nejvýznamnější položky českého vývozu patří například motorová vozidla, tříkolky, hračky, paměťové jednotky, čerpadla paliv, minerální paliva, maziva, živá zvířata, textil, chemikálie, brzdy a další. Mezi nejvýznamnější položky českého dovozu patří léčiva, voňavky, motorová vozidla, brzdy, přípravky na péči o pleť, elektrická zařízení, spotřebiče, železo a ocel, chemikálie a další. Nejvýznamnější české vývozci do Francie jsou například Škoda auto Mladá Boleslav, Karosa Vysoké Mýto, Letov Letecká výroba Praha, ASUS Czech Ostrava, Daikin Industries Czech Republic Plzeň, Barum Continental Otrokovice, Valeo Rakovník, Bosch Jihlava, Panasonic AVC Plzeň, Lucas Varity Jablonec nad Nisou, Behr Czech Mnichovo Hradiště a mnoho dalších. Nejvýznamnější dovozci jsou naopak Renault ČR Praha, Škoda Auto Mladá Boleslav, Peugeot ČR Praha, Citroen ČR Praha, ČSA a.s. Praha, Coca-Cola s.r.o. Praha, Valeo Autoklimace Rakovník, Orgapol ČR Brno, Čerozfrucht Praha, Eli Lilly ČR Praha, Phoenix Lék Praha a další. (BUSINESSINFO.CZ, 2016)

Tabulka 11: *Vzájemná výměna České republiky a Francie v oblasti služeb (v mil. Kč)*

	2010			2013			2016		
	Kredit	Debet	Bilance	Kredit	Debet	Bilance	Kredit	Debet	Bilance
Služby celkem	13 756,4	14 582,7	-826,3	17 098,2	16 759,3	338,9	22 467,0	18 345,0	4 121,0
Doprava	4 628,8	2 858,2	1 770,6	5 967,0	3 217,0	2 750,0	8 366,1	4 098,5	4 269,6
Cestovní ruch	3 481,6	2 744,5	737,1	3 428,0	3 616,8	-187,9	4 214,5	3 527,0	597,5
Telekomunikační služby, služby v oblasti PC a informační služby	549,0	1 310,6	-761,6	1 570,3	1 336,7	233,6	1 980,9	1 632,3	348,6
Opravy a údržba	263,3	280,2	-17,0	145,8	130,1	15,7	346,4	300,7	45,7
Finanční služby	225,8	127,0	98,8	227,1	204,2	22,8	436,7	235,1	201,6
Pojišťovací služby a penzijní financování	225,5	258,1	-32,6	189,6	850,0	-660,3	223,6	351,7	-128,1
Stavební práce	194,2	5,7	188,4	47,9	18,4	29,4	74,6	16,0	58,6
Výrobní služby u cizích fyzických vstupů (služby zpracování zboží)	154,7	182,8	-28,1	248,7	400,5	-151,9	576,0	500,0	75,4
Osobní kulturní a rekreační služby	57,1	62,2	-5,2	122,3	97,7	24,6	177,6	153,5	24,1

Zdroj: vlastní zpracování podle (ČNB, 2016)

V tabulce 11 je znázorněná výměna České republiky a Francie v oblasti služeb za roky 2010, 2013 a 2015. Je možné vidět, že co se služeb týká, největší vzájemná výměna se týká především dopravy a cestovního ruchu. (ČNB, 2016)

4.2 Vzájemné investice mezi Českou republikou a Francií

Mezi Českou republikou a Francií se uskutečňuje velké množství investic. Jako největší francouzskou investici v České republice je možné zmínit investici "na zelené louce" při které investovaly společně francouzská společnost PSA Peugeot – Citroën a japonská společnost Toyota do závodu na výrobu malých osobních automobilů TPCA v Kolíně. Výše této investice, která se uskutečnila v roce 2005, byla 1,3 miliard EUR. Vzniklá společnost TPCA využívá z 80 % součástky, které pocházejí od českých subdodavatelů. Jako nejvýznamnější českou investici ve Francii je možné brát nákup menšinového podílu ve francouzské biotechnologické společnosti OriBas Pharma, která se zaměřuje na vývoj a výrobu nových léčebných postupů v onkologii, českou Skupinou PPF. Tato významná investice se uskutečnila v roce 2014. (BUSINESSINFO.CZ, 2016)

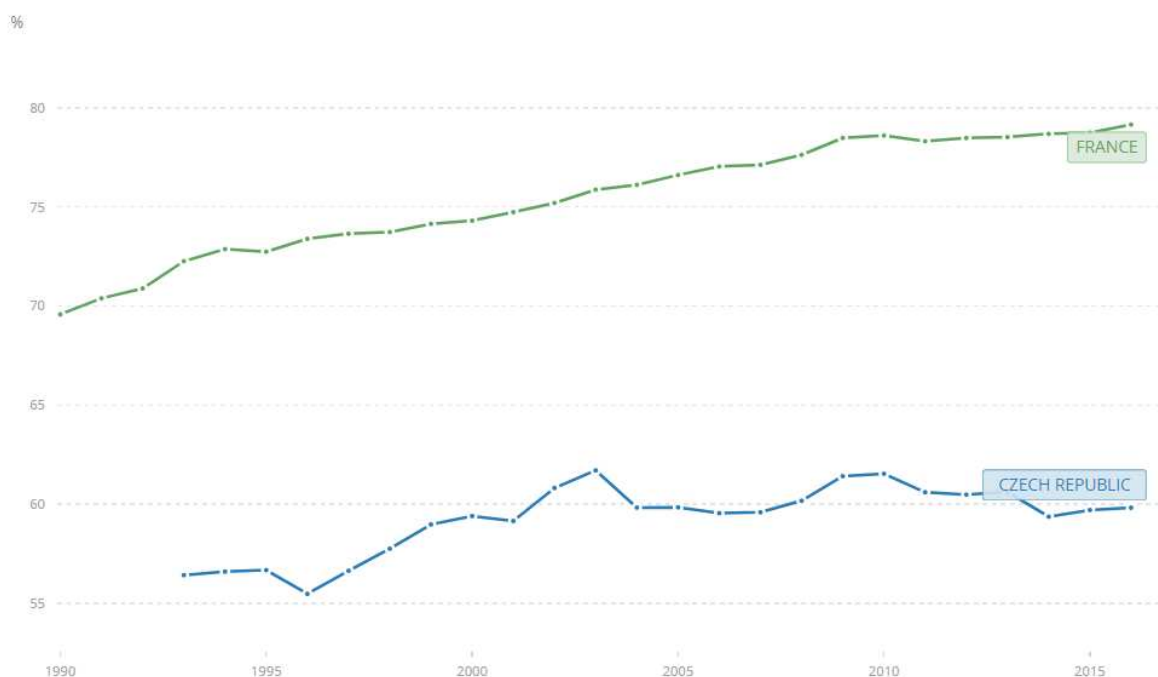
Francie má velké množství podniků přítomných v České republice, například Danone, Générale Sucrerie, Renault, Imetal, Metaco a další. Mezi nejdůležitější podniky přítomné v České republice v oblasti služeb se však řadí Eurest, Sodexo, Générale des Euax, J. C. Decaux. Naopak i Česká republika má řadu podniků, nebo dceřiných společností ve Francii. Jedná se například o Cristal de Bohême, Lasvit, Škoda France, Czech Business Services, Transexim a další. V oblasti služeb se jedná o PB tisk, tedy tiskařské služby a například TopoGEODIS S.A.R.L., která se zabývá službami v oblasti geodézie, kartografie a katastru nemovitostí. (BUSINESSINFO.CZ, 2016)

Důležitý je pro Českou republiku ve vztahu s Francií automobilový průmysl. Podíl české společnosti Škoda Auto na francouzském trhu se od roku 2009 neustále zvyšuje, do roku 2015 zaznamenal tento podíl nárůst o 6,6 %. (MZV, 2016)

Dále je pro Českou republiku Francie důležitá i z hlediska zaměstnanosti, na českém území totiž působí necelých 500 francouzských firem, které zaměstnávají přes 64 tisíc Čechů. (BUSINESSINFO.CZ, 2016)

5. Rozdíly a jejich příčiny ve významu terciárního sektoru pro ČR a Francii

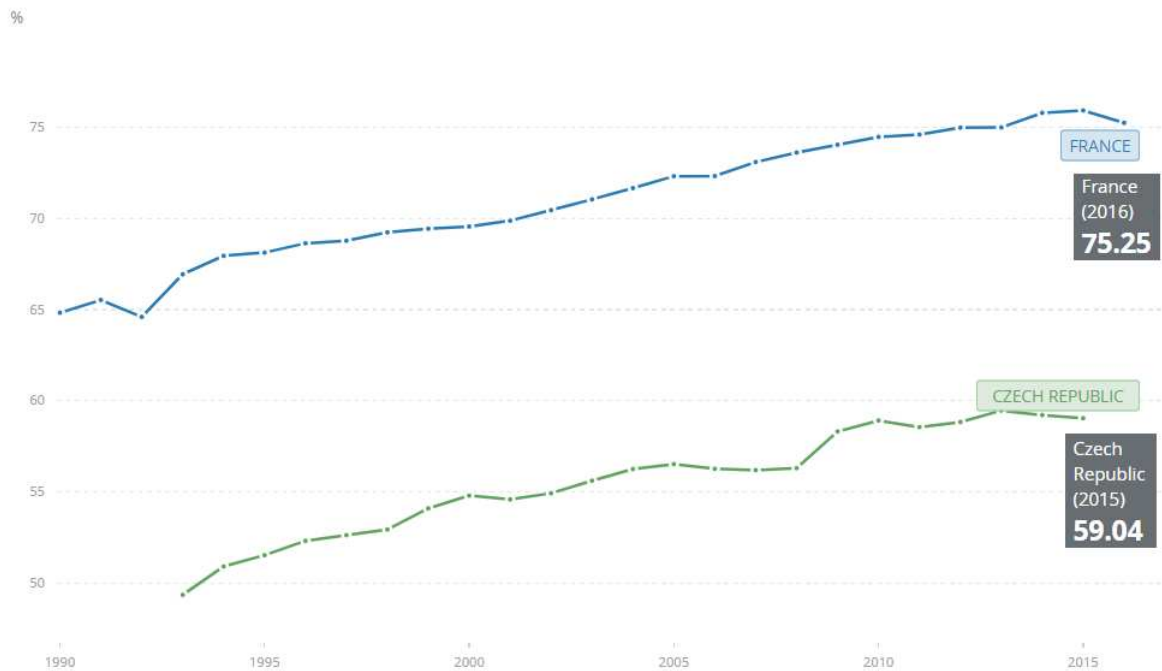
Existuje několik ukazatelů, které dokazují slabší význam terciárního sektoru v České republice. V této práci mezi ně patří podíl terciárního sektoru na HDP, zaměstnanosti a na exportu služeb. Jak už bylo řečeno v kapitolách o české a francouzské ekonomice, terciární sektor v nich tvoří největší podíl HDP. Obrázek 18 zachycuje podíly terciárního sektoru na HDP obou zemí od roku 1990 do 2015. Jak je možné vidět, ve Francii je tento podíl zhruba o 20 procentních bodů větší. V roce 2015 činil podíl služeb na francouzském HDP 79 %, v České republice 59,8 %.

Obrázek 18: Podíl terciárního sektoru na HDP Francie a ČR, mezi lety 1990–2015

Zdroj: (WB, 2016b)

Hlavní roli v důsledcích rozdílů ve významu terciárního sektoru pro Českou a Francouzskou republiku je také zaměstnanost obyvatel těchto zemí právě v tomto sektoru. Obrázek 19 ukazuje, že ve Francii bylo v roce 2015, ve službách zaměstnáno více jak 75 % obyvatel státu. Z toho vyplývá, že z hlediska zaměstnanosti je pro Francii terciární sektor mnohem významnější než pro Českou republiku, kde tento podíl tvoří něco málo přes 59 %. Tento podíl je samozřejmě také dosti významný, tvoří více jak polovinu z celkově zaměstnaných obyvatel České republiky, ale není tak významný jako ve Francii.

Obrázek 19: Podíl celkově zaměstnaných obyvatel ČR a Francie v sektoru služeb mezi lety 1990–2015
Zdroj: (WB, 2017)

Konkrétní podíl zaměstnaných obyvatel obou zemí, v jednotlivých odvětví sektoru služeb, dle klasifikace NACE znázorňuje tabulka 12.

Tabulka 12: Počet zaměstnaných Čechů a Francouzů v jednotlivých odvětví sektoru služeb, dle členění NACE, mezi lety 2008–2016 (v tisících)

	2008		2010		2012		2014		2016	
	ČR	Francie	ČR	Francie	ČR	Francie	ČR	Francie	ČR	Francie
G	612,6	3 345,0	587,5	3 340,2	593,3	3 236,9	581,3	3 356,7	593,8	3 393,8
H	326,1	1 431,7	325,7	1 342,5	306,7	1 335,3	293,4	1 421,7	308,9	1 446,3
I	175,1	881,3	188,1	963,7	174,4	973,7	191,2	927,3	178,3	1 009,6
J	116,7	666,7	135,4	733,2	124,6	740,3	147,5	716,4	146,1	735,4
K	114,5	827,3	114,7	859,6	135,0	838,3	120,0	859,0	115,1	859,3
L	38,0	357,0	38,5	297,4	43,4	305,7	44,0	419,9	35,5	349,9
M	186,7	1 255,4	190,3	1 256,0	202,3	1 371,2	211,4	1 443,4	235,9	1 489,8
N	123,7	927,7	109,4	918,1	111,2	984,6	125,8	1 008,2	123,4	1 031,7
O	312,3	2 664,7	325,3	2 562,6	302,8	2 429,5	314,3	2 430,9	324,2	2 406,9
P	276,0	1 789,0	287,1	1 745,7	310,2	1 838,9	315,4	1 955,0	326,3	1 970,4

Q	315,7	3 181,8	333,5	3 348,5	326,2	3 442,2	344,4	3 793,2	347,6	3 809,3
R	79,2	344,5	79,3	338,8	76,7	358,6	77,2	412,7	85,7	436,0
S	86,8	694,3	89,5	719,0	89,4	692,8	84,4	679,8	83,5	638,6
T	2,5	598,5	15,8	595,5	20,3	589,6	25,8	350,8	35,0	285,0
U	0,9	19,2	1,1	21,2	1,4	22,6	0,8	20,8	1,4	19,1

Zdroj: vlastní zpracování dle (EUROSTAT, 2017a)

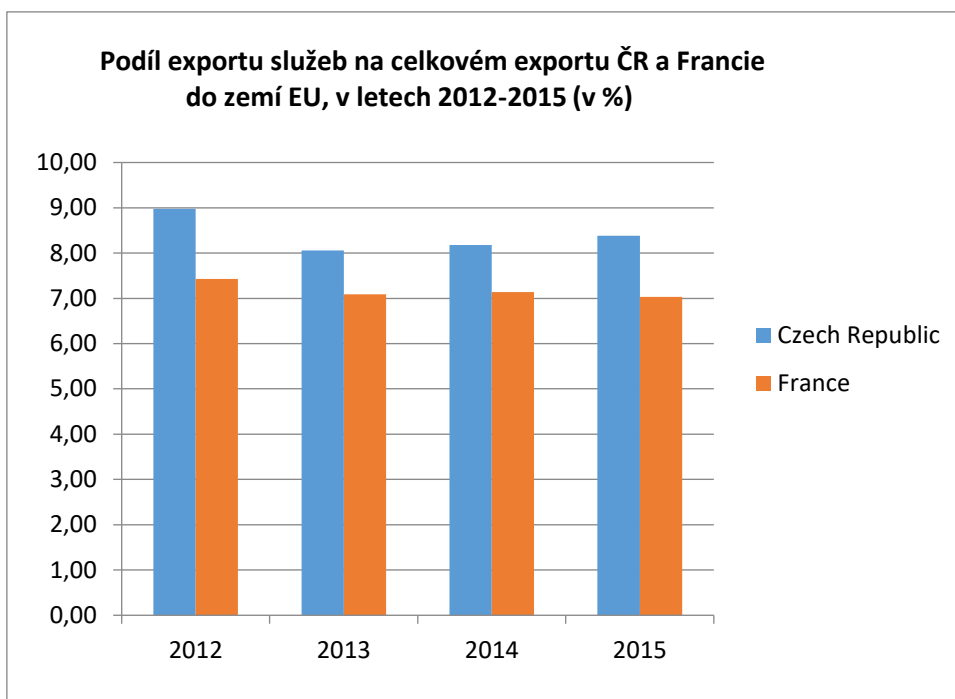
Poslední důsledek, který práce zmiňuje, je podíl terciárního sektoru na exportu služeb obou zemí. Následující tabulka 13 zachycuje podíl služeb na celkovém exportu obou zemí v rámci EU od roku 2012 do 2015.

Tabulka 13: *Celkový export a export služeb ČR a Francie do zemí EU, v letech 2012-2015 (v tis. eur)*

		2012	2013	2014	2015
Celkový export	Česká republika	102 932 286,35	98 889 792,53	108 306 871,73	118 475 482,6
	Francie	262 859 229,66	261 218 279,74	264 070 825	269 935 912,42
Export služeb	Česká republika	11 463 208,01	12 278 363,78	13 242 630,19	14 139 039,54
	Francie	35 399 562,66	36 844 513,44	36 999 872,43	38 387 895,32

Zdroj: vlastní zpracování podle (EUROSTAT, 2016)

Z tabulky je vidět, že poptávka v EU po francouzských službách je mnohem významnější než po službách Českých. Procentuální rozdíl v exportu služeb obou zemí do EU zachycuje obrázek 20.

Obrázek 20: Podíl exportu služeb na celkovém exportu ČR a Francie do zemí EU, v letech 2012–2015 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování podle (EUROSTAT, 2016)

Jak je možné vidět, Česká republika v těchto letech vyváží do EU větší podíl služeb než Francie, jedná se o zhruba 1% rozdíl. V roce 2015 činil export služeb České republiky více jak 14 miliard eur. Ve Francii v roce 2015, přes 38 miliard. Což značí, že Francie vyváží služby ve více jak dvounásobné hodnotě. Menší podíl na celkovém exportu má však Francie z toho důvodu, že její celkový export je mnohem větší. V roce 2015 činil celkový export Francie zhruba 270 miliard eur, v České republice přibližně 38 miliard eur.

Jako první příčina nižšího podílu terciárního sektoru na HDP a zaměstnanosti v ČR jsou absolutně i relativně nižší mzdy. Jak zachycuje tabulka 14, průměrná roční mzda obyvatele Francie je zhruba třikrát větší než Čecha.

Tabulka 14: Průměrná roční mzda obyvatel ČR a Francie v letech 2000–2016 (v USD)

	2000	2005	2010	2012	2014	2015	2016
Česká republika	8918	11515	12599	12754	12885	13176	13587
Francie	34087	36693	39003	39175	39634	40208	40178

Zdroj: vlastní zpracování podle (OECD, 2017a)

Co se týká průměrné roční mzdy ze sektoru služeb, tak pro Českou republiku činí tato mzda za rok 2016 zhruba 351 804 Kč, tedy přibližně 15 991 USD. Ve Francii činí průměrná roční mzda v terciárním sektoru za rok 2016 přibližně 42 192 USD. Takže zhruba stejně jako průměrná roční mzda obyvatel České republiky a Francie činí rozdíl mezd mezi těmito dvěma státy přibližně trojnásobek. (SALAIREMOYEN.COM, 2017)

Konkrétní rozdíly průměrných měsíčních mezd obou států v jednotlivých sektorech služeb, dle členění NACE za roky 2010, 2014 a 2016 zachycuje následující tabulka 15.

Tabulka 15: Průměrná měsíční mzda v jednotlivých odvětvích sektoru služeb v ČR a Francii za roky 2010, 2014 a 2016 (v EUR)

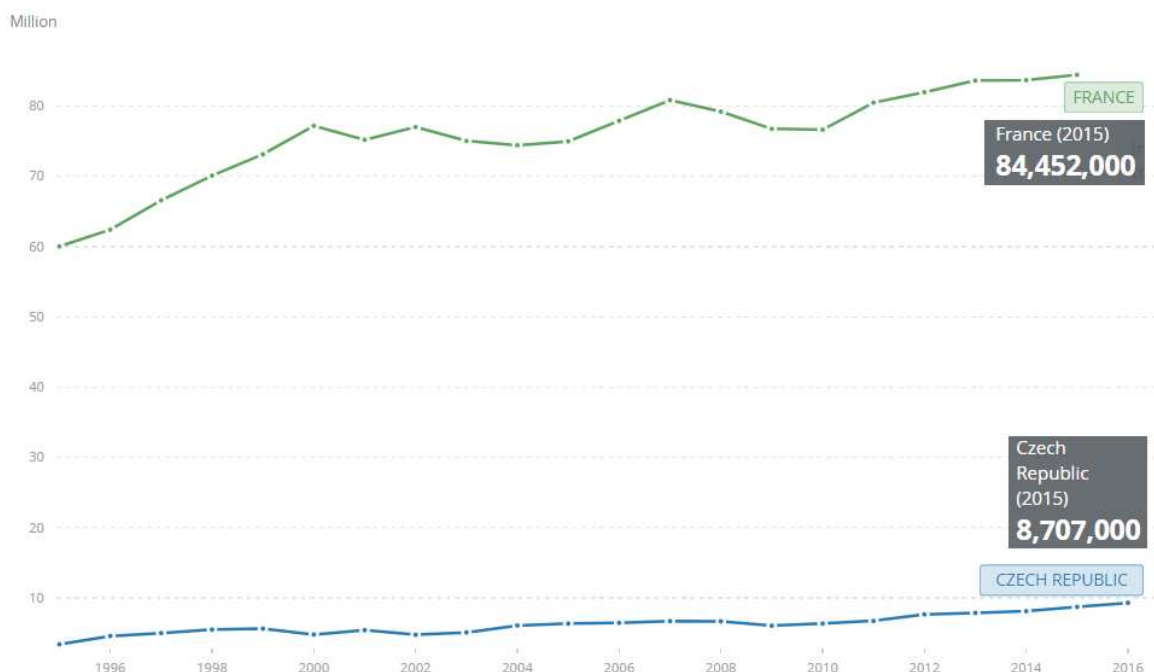
	2010		2014		2016	
	Česká republika	Francie	Česká republika	Francie	Česká republika	Francie
G - Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	871	2311	895	2555	1050	3002
H - Transportation and storage	856	2497	864	2708	1023	3192
I - Accommodation and food service activities	499	1954	550	2063	605	2269
J - Information and communication	1611	3511	1685	3775	1873	4203
K - Financial and insurance activities	1490	3551	1554	3936	1801	4531
L - Real estate activities	911	2547	864	2646	911	2798
M - Professional, scientific and technical activities	1281	3399	1335	3666	1399	3861
N - Administrative and support service activities	625	1994	607	2220	694	2548
P - Education	933	2422	1062	2888	1149	3142
Q - Human health and social work activities	948	2261	961	2322	1104	2677
R - Arts, entertainment and recreation	786	2668	802	2870	932	3023
S - Other service activities	722	2255	754	2386	844	2690

Zdroj: vlastní zpracování podle (EUROSTAT, 2017b)

Příjmy obecně, jsou v České republice asi třikrát nižší než ve Francii, zatímco ve službách kolísá v současnosti tento poměr od 2,24násobku (služby v oblasti ICT) až k 3,75násobku (ubytovací a stravovací služby). Přitom jenom v případě "umění, zábavy a rekreace" a

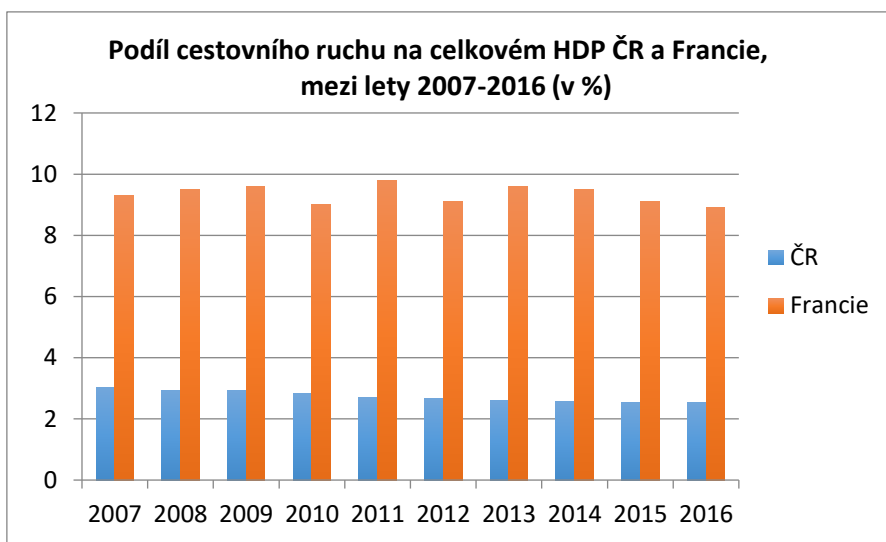
"ubytovacích a stravovacích služeb" se rozdíl mezi Českem a Francií zmenšuje, zatímco ve všech ostatních sektorech se mzdové rozdíly zvětšují. To je nejspíše příčina toho, že má v České republice sektor služeb ještě stále menší význam než ve Francii.

Další a poslední příčina nižšího podílu terciárního sektoru na HDP a zaměstnanosti v ČR je zmíněn cestovní ruch. Francie je jednou z nejnavštěvovanějších destinací na světě, jak je uvedeno v kapitole o cestovním ruchu Francie. Průměrně osminásobek turistů zavítá ročně do Francie oproti České republice, tuto skutečnost zachycuje následující obrázek 21.

Obrázek 21: Počet turistů, kteří navštívili Francii mezi lety 1996–2015
Zdroj: (WB, 2016c)

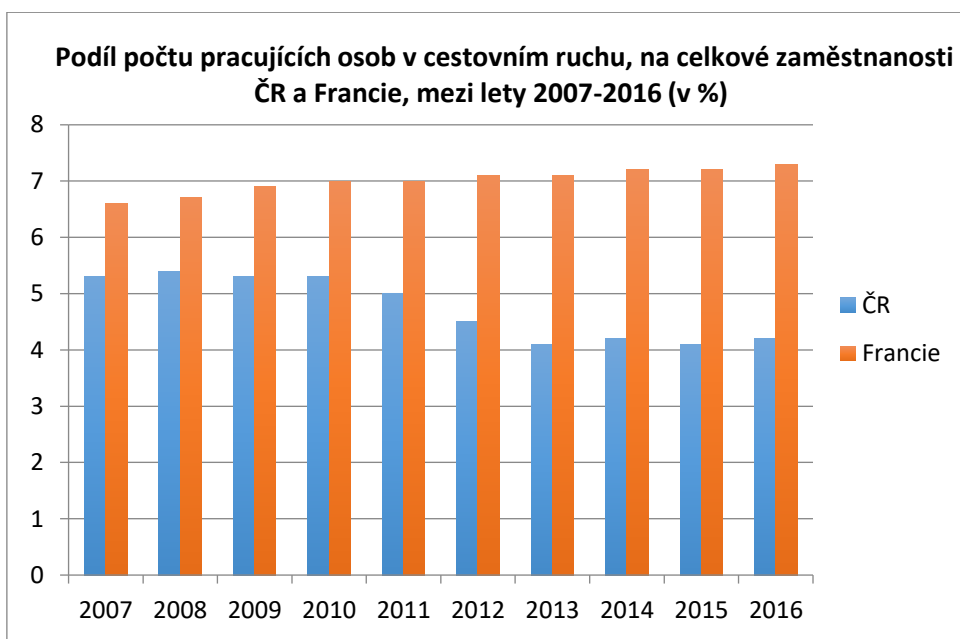
Rozdíl mezi oběma ekonomikami ale netvoří pouze desetinásobek turistů, kteří do Francie oproti České republice zavítají. Obecně je podíl cestovního ruchu na celkovém HDP Francie zhruba trojnásobný. Tento fakt zachycuje obrázek 22. Podíl cestovního ruchu na celkovém HDP Francie činil v roce 2016 8,9 %, v České republice pouze 2,54 %.

Obrázek 22: Podíl CR na celkovém HDP ČR a Francie, mezi lety 2007-2016 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování podle (KNOEMA, 2016); (WTTC, 2017)

Co se týká cestovního ruchu obou zemí, tak v neposlední řadě stojí za zmínku ještě rozdíl v počtu zaměstnaných osob v tomto sektoru, který znázorňuje obrázek 23.

Obrázek 23: Podíl počtu pracujících osob v CR, na celkové zaměstnanosti ČR a Francie, mezi lety 2007-2016 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování podle (OECD, 2017a)

Ve Francii je v současnosti, v cestovním ruchu zaměstnáno zhruba 7,2 % obyvatel, v České republice činí tento podíl okolo 4,2 %.

Závěr

Tendence ke zvětšování terciárního sektoru ve vyspělých ekonomikách souvisí především s rostoucí ekonomickou úrovní, která zvětšuje standard hmotné spotřeby obyvatelstva, během klesající zaměstnanosti ve výrobní sféře. Vysoká úroveň hrubého domácího produktu vede ke zvětšení poptávky po službách. Služby nahrazují některé funkce předvýrobních a povýrobních etap celkového výrobního procesu a umožňují obyvatelstvu lépe využívat volný čas, např. prostřednictvím vzdělávání, zábavy, kultury, sportu, nákupů apod. Za období největšího rozmachu terciárního sektoru jsou považována sedmdesátá léta, kdy s růstem produktivity práce ubývaly pracovní příležitosti v primárním a sekundárním sektoru a začaly se naopak vytvářet pracovní příležitosti v sektoru terciárním. Navíc začala pomalu vzrůstat závislost mezi sekundárním a terciárním sektorem, díky terciarizaci výrobní sféry, ke které začalo docházet během osmdesátých let.

Cílem této práce bylo identifikovat hlavní příčiny a důvody, které vedou k odlišnému významu a postavení terciárního sektoru v ekonomikách České republiky a Francie.

V práci jsem došla k závěru, že postavení sektoru služeb v České republice je ve srovnání s Francií o dost slabší. V ČR tvoří služby menší podíl HDP než ve Francii, a to o téměř 20procentních bodů. (V ČR je podíl služeb na HDP 60 %, ve Francii 79 %).

Další zásadní příčinou rozdílu mezi oběma zeměmi je počet osob zaměstnaných právě v sektoru služeb a také mzdy, které jsou zde vypláceny. Ve Francii je v současnosti, v sektoru služeb zaměstnáno 75 % pracovní síly, v České republice 59 %. Co se týká průměrných mezd, v České republice jsou mzdy celkově v průměru třikrát menší než ve Francii, zatímco ve službách v současnosti tento poměr kolísá od 2,24násobku až k 3,75násobku. Ve většině sektorů služeb se navíc tyto mzdové rozdíly stále zvětšují. V současnosti činí průměrná mzda obyvatel ČR v terciárním sektoru přibližně 15 991 USD, ve Francii 42 192 USD.

Jako příčinu rozdílu mezi ekonomikami jsem také uvedla cestovní ruch. Francie byla totiž v letech 2013–2016 nejnavštěvovanější zemí světa a cestovní ruch má pro ni velký význam. Jeho podíl na celkovém HDP Francie činí v současnosti 8,9 %, v České republice pouze

2,54 %. V cestovním ruchu je také ve Francii zaměstnáno 7,2 % pracovní síly, zatímco v České republice pouze 4,2 %.

Poslední rozdíl ve významu terciárního sektoru pro Českou republiku a Francii jsem shledala export služeb obou zemí, do Evropské unie. V České republice je sice podíl exportu služeb na HDP asi o 1 procentní bod vyšší než ve Francii, ale Francie vyváží do EU služby ve více jak dvou násobné hodnotě.

Seznam použité literatury

- Banks around the World. 2016a. List of Banks in France [online]. [cit. 2017-03-27].
Dostupné z: <http://www.relbanks.com/europe/france>
- Banks around the World. 2016b. Top European Banks [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.relbanks.com/top-european-banks/assets>
- BusinessInfo.cz. 2016. *Francie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. Praha [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/francie-zakladni-charakteristika-teritoria-19012.html>
- CAMERON, R. 1996. *Stručné ekonomické dějiny světa: od doby kamenné do současnosti*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-858-6521-1.
- CIHELKOVÁ, E. a JAKŠ, J. 2004. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica. ISBN 80-245-0854-0.
- CZ-CPA. 2015. Klasifikace produkce CZ-CPA [online]. Praha: Klasifikace produkce [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.klasifikaceprodukce.cz/>
- CZ NACE. 2017. *NACE kódy* [online]. Praha: Klasifikace ekonomických činností [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.nace.cz/>
- ČERNÝ, M., BOUŠKA, J. a GLÜCKAUFOVÁ, D. 1991. *Postavení sektoru služeb v československé ekonomice*. Praha: Ekonomický ústav ČSAV. Výzkumné publikace (Ekonomický ústav ČSAV), č. 397. ISBN 80-700-6082-4.
- Česko v datech. 2015. *Turistický ráj Česko: Kam jezdí nejvíce cizinců a kde trávíme tuzemské dovolené* [online]. Praha [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://www.ceskovdatech.cz/clanek/27-turisticky-raj-cesko-kam-jezdi-nejvice-cizincu-a-kde-travime-tuzemske-dovolene/>
- ČNB. 2008. *ARAD systém časových řad* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_strid=A DABBA&p_sestuid=35552&p_tab=1&p_lang=CS

- ČNB. 2016. *Běžný účet v geografickém členění* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Dashboard>
- ČSÚ. 2014. *Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem (CZ-COPNI)* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_sluzeb_neziskovych_instituci_slouzicich_domacnostem_-cz_copni-
- ČSÚ. 2015. *Hodnocení výkonnosti ekonomiky České republiky v širším kontextu* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/36380891/320288-15a.pdf/0c313dfd-3aa2-462e-b578-678f46ea9b67?version=1.0>
- ČSÚ. 2016a. *Průměrné mzdy* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2017-11-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2016>
- ČSÚ. 2016b. *Modul zaměstnanosti cestovního ruchu* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/modul_zamestnanosti_cestovniho_ruchu
- ČSÚ. 2017. *Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2017-11-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32961688/370002160807.pdf/fd8cd682-b0dc-4a61-96e3-75818f7be855?version=1.0>
- Eurostat. 2010. Population and social conditions [online]. [cit. 2017-03-20]. Luxembourg: European Commission Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/4168041/5946953/KS-QA-10-035-EN.PDF/71ad05f5-dfea-445a-b659-88074ebdf27a>
- Eurostat. 2016. Trade by commodity and NACE Rev. 2 activity [online]. Luxembourg: European Commission [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>
- Eurostat. 2017a. Employment by sex, age and economic activity (from 2008 onwards, NACE Rev. 2) - 1 000 [online]. Luxembourg: European Commission [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

- Eurostat. 2017b. Mean monthly earnings by sex, age and economic activity [online]. Luxembourg: European Commission [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/EARN_SES_AGT20
- Finance.cz. 2017. *Hrubý domácí produkt (HDP)* [online]. Praha [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/informace/>
- FIŠER, P., JANOTA, M. a TOUŠEK, V. 2008. Changes in employment structure in the Czech republic influenced by the transformation of economy. Wrocław: Institute of Geography and Regional Development, University of Wrocław. ISBN 978-83-928255-0-0.
- Francie v České republice. 2013. *Historie francouzsko-českých vztahů* [online]. Praha: Velvyslanectví Francie [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.france.cz/Prezentace-historie>
- Francie v České republice. 2015. *Statistiky mezinárodního cestovního ruchu ve Francii za rok 2014 – prohlášení Laurenta Fabiuse (7. dubna 2015) [fr]* [online]. Praha: Velvyslanectví Francie [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.france.cz/Statistiky-mezinarodniho>
- Hospodářské noviny. 2016. *Francie hlásí odliv turistů kvůli terorismu. Útoky budou mít na nejnavštěvovanější zemi dlouhodobý vliv* [online]. Praha [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-65370240-francie-hlasi-odliv-turistu-kvuli-terorismu-utoky-budou-mit-na-nejnavstevovanejsi-zemi-dlouhodoby-vliv>
- IDnes.cz. 2016. *Francie uhájila post královny turismu. Po útocích však strmě klesá* [online]. Praha [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/francie-uhajila-sve-prvenstvi-nejnavstevovanejsi-zeme-sveta-pui-/eko-zahranicni.aspx?c=A160120_103530_eko-zahranicni_chrs
- Insee. 2017. *National de la Institut statistika et des études économiques* [online]. Paris, France: Institut national de la statistique et des études économiques [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/2569398?sommaire=2587886>
- JANEČKOVÁ, L. c2000. *Marketing služeb*. Praha: Grada. ISBN 80-716-9995-0.

- KNOEMA. 2016. France – Contribution of travel and tourism to GDP as a share of GDP [online]. Washington, USA: Knoema Corporation [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://knoema.com/atlas/France/topics/Tourism/Travel-and-Tourism-Total-Contribution-to-GDP/Contribution-of-travel-and-tourism-to-GDP-percent-of-GDP>
- ManagementMania. 2016. Sektor služeb (terciární sektor) [online]. Wilmington, New Castle County Delaware, USA [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/sektor-sluzeb-terciarni-sektor>
- MISAŘ, M. 1971. *Terciární sektor*. Praha: Svoboda. *Ekonomie a společnost* (Svoboda).
- MPO. 2009. *Analýza vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO za rok 2008* [online]. Praha: Ministerstvo Průmyslu A Obchodu [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument47753.html>
- MPSV. 2004. 435/2004 Sb. ZÁKON ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti [online]. Praha: *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/ZOZ_PLATNE_ZNENI_OD_1.9.2016.PDF
- MZV. 2016. *Obchodně-ekonomické vztahy* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/paris/cz/obchod_a_ekonomika/cesko_francouzsky_ekonomicky_rok/index.html
- Nations Encyclopedia. 2012. France – Economic sectors [online]. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Europe/France-ECONOMIC-SECTORS.html>
- OECD. 2017a. Average annual wages [online]. Paris, France: Organization For Economic Co-operation and Development [cit. 2017-11-04]. Dostupné z: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE#
- OECD. 2017b. Key tourism indicators [online]. Paris, France: Organization For Economic Co-operation and Development [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SNA_TABLE4#

- SalairesMoyen.com. 2017. L'information fiable sur les salaires en France [online]. Paris, France [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: https://www.salairesmoyen.com/salaire-metier-3754-Employe_des_services_generaux.html
- Trade Map. 2016. List of supplying markets for a product imported by Czech Republic [online]. Geneva, Switzerland: Market Analysis and Research, International Trade Centre [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: http://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1|203|||TOT AL||2|1|1|2|1|2|1|1
- Trading Economics. 2017. France Government Debt To GDP [online]. New York, USA [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/france/government-debt-to-gdp>
- TTG. 2015. *Zaostřeno na Francii: statistiky a tipy* [online]. Praha: THE BUSINESS OF SELLING TRAVEL [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.ttg.cz/zaostreno-na-francii-statistiky-i-tipy/>
- TUČKOVÁ, Z. 2013. *Ekonomika služeb*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7478-006-6.
- URBAN, J. 2006. *Teorie národního hospodářství*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-735-7188-9.
- URBANOVA, J. 1988. *Vývoj struktury zaměstnanosti v terciárním sektoru průmyslově vyspělých zemí*. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací: úsek technických a ekonomických informací. SIVO 2328.
- VAŠTÍKOVÁ, M. 2008. *Marketing služeb: efektivně a moderně*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2721-9.
- WB. 2015. Employment in industry (% of total employment) [online]. Washington, USA: The World Bank [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.IND.EMPL.ZS?locations=CZ>
- WB. 2016a. GDP growth (annual %) [online]. Washington, USA: The World Bank [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CZ>

- WB. 2016b. Services, etc., value added (% of GDP) [online]. Washington, USA: The World Bank [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TETC.ZS?locations=FR>
- WB. 2016c. International tourism, number of arrivals [online]. Washington, USA: The World Bank [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?end=2016&locations=CZ-FR&start=1995&view=chart>
- WB. 2016d. Employment in agriculture (% of total employment) [online]. Washington, USA: The World Bank [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS?locations=FR>
- WB. 2016e. Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) [online]. Washington, USA: The World Bank [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2014&locations=CZ&start=1989>
- WB. 2017. Employment in services (% of total employment) [online]. Washington, USA: The World Bank [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.SRV.EMPL.ZS?end=2016&locations=FR-CZ&start=1990>
- WINKLER, J. a ŽIŽLA VSKÝ M. ed., 2004. *Český trh práce a Evropská strategie zaměstnanosti*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. ISBN 80-210-3565-X.
- WTTC. 2017. Economic Impact 2017 CZECH REPUBLIC [online]. London, United Kingdom: World Travel & Tourism Council. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/czechrepublic2017.pdf>
- ŽÍDEK, L. 2004. *Česká ekonomika v 90. letech*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3551-X.